

Stiftelsen Skansen

Resultatredovisning 2023

**Enligt riktlinjer för redovisning av statens bidrag till
Skansen verksamhetsåret 2023**

SKANSEN

Stiftelsen Skansen - Djurgårdsslätten 49-51 - Box 27807 - SE-115 93 Stockholm - www.skansen.se

Innehåll

1. Sammanfattning 2023	1
2. Ekonomisk översikt.....	2
3. Tillgänglighet	7
Tillgänglighet för gäster med funktionsnedsättning.....	7
Digital tillgänglighet	8
Ekonomisk tillgänglighet.....	12
4. Kultur- och naturarv för framtiden	14
Förvaltning - byggnader	14
Förvaltning - samlingar	20
Parker och trädgårdar	23
Djurparken	25
5. Friluftsmuseets särskilda förutsättningar	28
Förmedling i fokus – bokad verksamhet.....	30
Förmedling i fokus – öppen verksamhet	34
Samarbete med gymnasieskolor, vuxenutbildningar, universitet och högskolor.....	35
Utbud för barn och unga	37
Program med seder, traditioner och högtider	40
6. Samverkan med samhällsaktörer	46
Volontärverksamhet och samarbeten med samhällsaktörer	46
Sponsringssamarbeten.....	53
7. Nationell spridning av kulturutbudet	55
8. Nationella och internationella erfarenhetsutbyten	56
Studiebesök på Skansen	56
Kunskapsinhämtning till Skansens verksamhetsområden	56
9. Medarbetare	60
10. Hållbarhetsarbete	61
11. Gästutveckling.....	63

1. Sammanfattning 2023

2023 året då Skansen äntligen lämnade pandemin bakom sig.

Året har andats återhämtning och nystart, trots att verksamheten behövt navigera i en orolig omvärld. Efter att ha återfått full bemanning och sett en imponerande tillströmning av antal gäster, har Skansen fortsatt att få positiva reaktioner från besökare, vilket stärker tilltron till det unika och erbjudande som Skansen har att erbjuda.

Två framstående händelser under året, Cykelsemester 1952 och Winter Lights, har inte bara varit uppskattade av gäster utan också markerat viktiga utvecklingssteg.

Cykelsemester 1952, ett treårigt projekt, tar oss in i modernare tider och kommer att fortsätta att utvecklas. Winter Lights har skapat ljus under årets mörkaste månader och blivit en framgång under en tid på året och dygnet då Skansen alltid tidigare varit stängt.

Skansen har investerat betydande 50 miljoner kronor under året, inklusive nödvändigt underhåll, förbättrad arbetsmiljö och en viktig insats får såväl gästen som miljön med 20 nyrenoverade gästtoaletter som använder sjövattnen i stället för dricksvatten. Satsningen understryker engagemanget för hållbarhet i verksamhetens olika delar.

Trots positivt ekonomiskt resultatet står Skansen fortsatt inför omfattande utmaningar och behov för att klara av att förvalta och utveckla 30 hektar, bevara traditioner, arbeta med artbevarande och utbildning, samt underhålla över 300 byggnader med olika specifika byggnadstekniker. Därför har insamlingskonceptet "Värt att bevara" lanserats.

Initiativet syftar till att engagera fler krafter för att bidra till att bevara viktigt natur- och kulturarv.

Ett stort tack till våra gäster, medarbetare, samarbetspartners och finansiärer för stöd och engagemang. Ett stort tack också till John Brattmyhr, som avgick som vd den 31 augusti efter en lång och betydelsefull gärning. Skansen ser mot framtiden med övertygelsen om att den är lika ljus och spännande som någonsin tidigare.

Maria Groop Russel, VD Stiftelsen Skansen

2. Ekonomisk översikt

De senaste åren har varit en ekonomiskt utmanande period för Skansen. Den stora utmaningen, främst ekonomisk, är en fortsatt verksamhetsomställning och utveckling av verksamheten i ett omvärldsläge med ekonomisk instabilitet såsom krigspåverkan, lågkonjunktur, hög inflation och ökade kostnader. I fokus står Skansens gäst och sammansättningen av besökare har under 2023 i det närmaste återgått en normalfördelning, det vill säga cirka 65 % nationella gäster och 35 % internationella gäster. Det finns ett behov av att ytterligare förstärka personalresurser för att lyckas med en verksamhetsomställning samt utveckla Skansens verksamhet med nya kvalitativa gästerbjudanden som kan generera intäkt. Behovet av att effektivisera verksamheten, genom att digitalisera interna processer, samt möjligheten att utveckla digitala upplevelser till gäst är av stor vikt. Stärkta personalresurser är också en avgörande faktor för att åtgärda Skansens stora underhållsskuld. Det finns en uppenbar risk att Skansen tappar sin attraktivitet om inte nödvändigt underhåll och erbjudande till gäst kan utvecklas i takt med omvärldens förväntningar. Skansen måste vidta åtgärder för att sprida ekonomisk risk genom att skapa fler intäktskällor och säkerställa ett fortsatt attraktivt erbjudande till gäst.

Skansen visar 2023 ett överskott om 10,6 mkr, främst drivet av gästsiffror som har överraskat positivt under hela året, program- och försäljningsintäkter som fram emot högsäsongen visa på en positiv tillväxt i relation till den budget som lades samt lägre energikostnader.

Nedan är en översikt av Skansens intäkter inklusive fördelning av bidrag och sponsring samt rörelsekostnader, personalkostnader, finansiella kostnader samt resultaträkning. Det föregående årets siffror redovisas inom parentes.

Gästantal:

Skansens gästsiffror 2023 uppgår till 1 411 709 gäster (1 354 266) vilket jämfört med 2022 är en ökning med 4 %.

Årligt statsbidrag:

Det årliga statliga anslaget 2023 ökade med 1,6 mkr till 78,0 mkr (76,4) och uppgick till 24,8 % av de totala intäkterna. Skansen har under de senaste tre åren inte mottagit en uppräkningsanslag motsvarande pris- och löneökning.

Det bör noteras att Skansen under 2023 fortsatt varit mycket beroende av att söka öka de egengenererade intäkter för att finansiera verksamheten.

Vidare konstateras att om inte extra statliga stöd tillförts Skansen under 2022 liksom under de dessförinnan två föregående åren (2020 och 2021) i den då rådande pandemin, så hade Skansen tvingats till mycket stor reducering av underhållskostnader, en så långt möjlig nedskuren drift av verksamheten inklusive eventuell ytterligare omorganisation med reducering av personal samt att även i perioder stänga ned sin verksamhet.

Bidrag (belopp i tkr)	2023	2022	2021
Statliga bidrag, från Kulturdepartementet	78 011	76 386	76 386
Extra statligt bidrag, från Kulturdepartementet		22 825	47 600*
Extra statligt bidrag, Elstöd från Skatteverket	3 525**		
Övrigt statligt bidrag, från Länsstyrelsen	740		
Permitteringsstöd för korttidsarbete		842	4 060
Kommunala bidrag, från Stockholms stad		0	0
Hysesstöd Boverket		0	267
Statliga forskningsrådet Formas	70	180	333
Science Center	16	152	247

Tabell 1 visar statliga, kommunala och övriga bidrag för åren 2021-2023

* Skansen erhöll ett extra statligt bidrag om 59 mkr varav en viss del 37,6 mkr redovisas år 2021 och resterande del redovisades 2020 om 21,4 mkr.

** Skansen erhöll elstöd från Skatteverket, avseende förbrukning under verksamhetsåret 2022

Intäkter av sponsring

Under 2023 uppgick värdet av sponsring och donationer till cirka 10,3 mkr. Flera av Skansens sponsorsamarbeten är långsiktiga och mycket viktiga för Skansens ekonomi samt möjlighet till utveckling. Samarbetet med Konsumentföreningen Stockholm förnyades under 2020 och gäller i fem år. Några av Skansens större företag-, sponsor- och partnersamarbeten är: Konsumentföreningen Stockholm, St Gobain, COOP, Betongindustri, Xylem (vatten/återvinning), Stiftelsen Seglora Kyrka, IF Metall, Koloniträdgårdsförbundet och Stockholm Vatten och Avlopp (miljö/utbildning). Inga nya större sponsorsamarbeten har etablerats under 2023.

Verksamhetskostnader

Verksamhetens kostnader uppgick till 115,1 mkr (118,1) där drift- och underhållskostnaderna för fastigheterna och djuranläggningarna är de största kostnadsposterna. Skansen äger sina egna anläggningar och fastigheter och har ingen kostnad i form av att hyra utgå. Enligt överenskommelse med Kulturdepartementet redovisas Bygg- och fastighetsavdelningens samt Parkavdelningens intäkter och kostnader nedan, vilken används som beräkning av Skansens hyreskostnader (inklusive uppvärmning och elektricitet).

Fastigheter och anläggningar (belopp i tkr)	2023	2022	2021
Intäkter			
Elstöd*	3 525		
Fakturerade energiavgifter	2 955	6 181	4 042
Anställningsstöd	199	126	107
Övriga intäkter	509	765	946
Summa	7 188	7 071	5 094
Kostnader			
Energikostnader	-11 978	-15 774	-9 886
Verksamhetens övriga kostnader	-33 317	-40 971	-21 901
Personalkostnader	-38 800	-33 529	-27 635
Avdelningens avskrivningar	-626	-278	-172
Summa kostnader	-84 721	-90 552	-59 595
Resultat	-77 533	-83 480	-54 500

Tabell 2 visar resultat för Bygg- och fastighetsavdelningen samt Parkavdelningen för åren 2021–2023 (uttryckt i tkr)

* Skansen erhöll elstöd från Skatteverket, avseende förbrukning under verksamhetsåret 2022

Personalkostnader

Personalkostnaderna för året uppgick till 172,3 mkr (150,1), vilket innebar en ökning med 22,2 mkr, eller 14,8 %, jämfört med 2022. Detta förklaras av ett absolut behov av att återställa personalstyrkan efter tidigare nedskärningar och omorganisation.

Medelantalet anställda är 270 (254).

Finansiella kostnader

Resultatet 2023 belastas med avskrivningar om 14,6 mkr (13,9) och räntekostnader om 0,8 mkr (1,0). De lån som upptogs för upprustning av Sollidensscenen inklusive publikområde och byggnationen av Baltic Sea Science Center slutamorterades under 2023, där den beviljade låneramen om 80 mkr hos Riksgälden finansierade slutamortering om 34 mkr.

Resultat (belopp i tkr)	2023	2022	2021
Intäkter	232 145	209 469	140 008
Kostnader	<u>-303 894</u>	<u>-282 047</u>	<u>-209 638</u>
Resultat före statsbidrag	-71 748	-72 578	-69 630
Statsbidrag	82 362	100 385	128 893
Resultat	<u>10 612</u>	<u>27 165</u>	<u>59 263</u>

Tabell 3 visar Skansens resultat för åren 2021–2023 (uttryckt i tkr)

Resultaträkning

Nedan presenteras en resultaträkning för hela Skansens verksamhet för året 2023.

Resultaträkning (belopp i mkr)	2023
Statsbidrag	78,0
Extra statliga bidrag	4,4
Entréintäkter	157,3
Programintäkter	20,8
Försäljning	25,1
Hyror	12,1
Sponsorintäkter, gåvor och donationer	11,1
Övriga intäkter	5,7
Summa intäkter	314,5
Drift och underhållskostnader	-80,9
Försäljningskostnader	-7,5
Administrativa kostnader	-26,9
Verksamhetens kostnader	-115,3*
Löner mm, tillsvidareanställda	-92,8
Löner mm, timanställda	-26,8
Personalomkostnader	-52,7
Summa personalkostnader	-172,3
Avskrivningar	-14,4
Resultat från finansiella poster	-2,0
Summa kostnader	-303,9
Resultat	10,6

Tabell 4 visar en resultaträkning för Skansens verksamhet år 2023

* Denna summering inkluderar posten "Styrelsearvoden" vilket skiljer sig mot Not 6 i årsredovisningen för räkenskapsåret 2023

3. Tillgänglighet

Tillgänglighet till Skansen styrs av faktorer som rörlighet, resurser, språk och förståelse. Skansen arbetar kontinuerligt med att förbättra, förändra och se över fysisk miljö, prisnivåer, gästmottagande samt utvärdera informationen på området.

Ny skyltning på området

2022 gjordes en möjlighetsanalys över Skansens skyltprogram tillsammans med ett externt arkitektur- och designföretag. Ambitionen är att öka tillgängligheten på området, verka för ett ökat gästantal och längre besökstid, guida gästen att upptäcka nya saker och därmed bidra till ökad kundnöjdhet och återbesök. Under året har arbetet fortsatt och en plan har gjorts för åtta strategiskt viktiga platser i en första fas. Planen är att implementera den nya skyltplanen för dessa platser under 2024.

Utanför Skansens grindar

Inför årets temahelg "Hantverksdagar på Skansen" samarbetade Skansen med fem konstnärer och hantverkare för att skapa unika verk baserade på deras egna hantverk. Verken visades under tre veckor på Stockholms gator och torg, vilket möjliggjorde en större exponering. Dessutom testades att närvara på Stockholms Centralstation inför påsken och erbjuda delar av Skansen, såsom påskpyssel, utanför Skansens grindar. Detta var ett pilotprojekt som övervägs att upprepa 2024.

Tillgänglighet för gäster med funktionsnedsättning

En ökad fysisk tillgänglighet ställer stora krav på Skansen på grund av dess geografiska läge på en höjd. En stor del av de kulturhistoriska miljöerna är svåra och ekonomiskt betungande att tillgänglighetsanpassa. Samtidigt har Skansen en hög tillgänglighet i den bemärkelse att förmedlingen i hög grad sker i samtalsform och genom upplevelser med alla sinnen. I 17 miljöer finns QR-koder till KulturPunkt som kan ge gästen en upplevelse av interiören i en miljö genom filmklipp och bilder om miljön inte är tillgänglighetsanpassat. Skansen strävar också efter att göra sin kunskap och sitt utbud tillgängligt för alla genom digitala samlingar, och förmedling via webbplatsen och i sociala medieplattformar. Detta möjliggör en bredare tillgång till information för personer med funktionsnedsättningar som kan ha svårigheter att besöka fysiska platser.

Skansen prioriterar tydlighet i sin kommunikation genom att informera om framkomlighet i parken och de förutsättningar som finns för tillgänglighet vid sceneevenemang. Detta för att säkerställa att besökare med olika funktionsnedsättningar kan planera sitt besök på ett smidigt sätt.

Anpassade skolprogram

För att underlätta för personer med funktionsnedsättningar erbjuder Skansen anpassade skolprogram för grund- och gymnasieskolor samt möjligheten till digitala lektioner. Detta säkerställer att även personer som har svårt att delta fysiskt kan dra nytta av Skansens pedagogiska utbud.

Skansen för alla

Den 23 augusti arrangerades *Skansen för alla*, en dag som vänder sig till personer med funktionsvariationer. Under dagen erbjöds fri entré för daglig verksamhet, skolklasser i anpassad skola samt för medlemmar i de föreningar som tillsammans med Skansen svarade för programinnehållet: FUB Stockholm, FUB Inre Ringen Stockholms län, Studieförbundet Vuxenskolan, RBU Stockholm, Svenska Downföreningen och Autism & Aspbergerföreningen. Vid Bollnåstorget, Tingsvallen, Orsakullen och Moragården kunde gästerna delta i aktiviteter som allsång och dans med Ayla Kabaca och Sommarorkestern, enkelgympa med Friskis och Svettis, pröva på cirkus, pröva på att göra Funkis-tv, ullåtervinning, ansiktsmålning och ta del av ett smakprov ur föreställningen Ronja Rövardotter. Totalt gästantal för dagen var 6 500.

Digital tillgänglighet

Samlingar i digital form

Skansen och övriga centralmuseer berörs av regeringens strategi för att digitalisera kulturarvet. För digital förvaltning och tillgängliggörande använder Skansen produkter från KulturIT som är ett icke vinstdrivande norskt IT-bolag (aksjeselskap). KulturIT utvecklar och driver gemensamma digitala lösningar för kultursektorn i nära samarbete med museer.

Skansen nyttjar produkterna:

Primus – databas för samlingar

DigitaltMuseum – konst- och kulturarv på webben

KulturNav – länkning av data

KulturPunkt – förmedling i app och utställning

Dokumentation i Primus

Dokumentation av samlingsobjekt är en levande och ständigt pågående process. Utöver nyregistrering omfattar arbetet även löpande översyn, gallring samt förbättrade metadata liksom registervård i enlighet med internationell museistandard, Spectrum. All dokumentation kopplat till objekten i samlingarna sker idag i databasen Primus. Under året har Väla skolas upprustning och genomgång dominerat årets arbete med samlingsdokumentation. Parallellt med detta arbete har omfattande digitaliseringsinsatser gjorts med hjälp av Stiftelsen Föremålsvård (SFMV) i Kiruna. Sammanlagt 14 000 diabilder kopplat till Skansens verksamhet från 1980-talet har skannats och finns nu tillgängliga med metadata i Primus.

Uppskattningsvis har Skansen cirka 120 000 föremål, inklusive textilier samt museala byggnader, i sin samling. Det exakta antalet är inte synligt förrän samtliga föremål är inventerade och registrerade i Primus. Sammanlagt finns drygt 60 % av Skansens totala samlingsbestånd i databasen. Det innebär att cirka 90 % av uppskattade 40 000 objekt i föremålssamlingen och cirka 40 % av uppskattade 80 000 textilier har en digital post samt att Skansens samtliga museala byggnader finns registrerade i databasen.

Skansens samlingar i Primus	2023	2022	2021
Summa totalt antal katalogiserade föremål (textil och "hårda föremål")	72 430	69 409	68 214
% av 120 000	60%	58%	57%
Summa antal föremål med bilder	24 834	22 198	20 845
% med bild av 120 000	21%	18%	17%
Summa totalt antal poster Samlingen Dräkt och dräkttillbehör	33 585	32 216	31 505
% av 80 000	42%	40%	39%
Summa totalt antal poster Samlingen "hårda" föremål	36 819	36 119	35 714
% av 40 000	92%	90%	89%
Summa totalt antal poster Samlingen Museala Byggnader*	168	184	184
% av 168 (Skansens museala byggnadsbestånd)	100%	100%	100%
Summa antalet Museala Byggnader med bild	100%	100%	99%
Summa antalet Naturytor	15	16	16
Summa totalt antal poster Fotografi**	17 952	9 388	4 010
Summa totalt antal poster Film/Ljud***	31	31	31
Summa totalt antal poster Ritningar****	2 061	2 061	898

Tabell 5 visar Skansens samlingar i databasen Primus för åren 2021–2023.

* Samlingen Skansens museala byggnader har minskat på grund av en administrativ justering där totalt 16 objekt har övergått till samlingen Skansens övriga byggnader som förvaltas av Bygg- och fastighetsavdelningen. Detta gäller även samlingen Naturytor där den museala samlingen har minskat med 1 objekt

** Samlingen Skansens fotografier har inget uppskattat totalt antal

*** Samlingen Skansens Film/Ljud har inget uppskattat totalt antal

**** Samlingen Skansens ritningar har inget uppskattat totalt antal

DigitaltMuseum

I slutet av år 2023 är 10 558 föremål, 1 596 fotografier, 188 byggnader och 27 film- och ljudfiler publicerade på DigitaltMuseum och därmed sökbara för alla.

Genom införandet av det digitala arkivprogrammet Klara, har ett första steg tagits för att kunna göra delar av Skansens arkiv – bestående av dokument, ritningar och fotografier – tillgängligt för alla. I samband med detta har Skansen även påbörjat ett storskaligt basdigitaliseringsprojekt i samarbete med SFMV.

Statistik DigitaltMuseum.se	2023	2022	2021
Föremål	10 558	10 406	9 562
Byggnader*	188	188	185
Foto	1 596	1 596	1 596
Media (film/ljud)	27	27	27
Artiklar	16	16	15
Digitala utställningar	3	3	3
Mappar	3	3	3
antal sidvisningar totalt för Skansens objekt	67 775	58 123	50 582

Tabell 6 visar antalet objekt, uppdelat per typ, som publicerats på DigitaltMuseum samt antalet sidvisningar för åren 2021–2023.

*Antal byggnader på DigitaltMuseum skiljer sig från värdet i samlingen "Skansens museala byggnader" i Primus vilket beror på att det i DigitaltMuseum inte görs någon skillnad mellan samlingarna "Skansens museala byggnader" och "Skansens övriga byggnader"

Digital tillgänglighet på plats - projekt KulturPunkt

KulturPunkt är ett digitalt förmedlingsgränssnitt för museer som innehåller text, bild, ljud och rörlig bild. KulturPunkt fungerar som en digital plattform för förmedling av information till gästens egen mobil eller surfplatta. Med KulturPunkt får Skansens gäster möjlighet att på plats få fördjupad kunskap om en miljö genom att skanna en QR-kod eller genom en app. Med KulturPunkt har Skansen inlett arbetet med att erbjuda gästerna fördjupad, digital information om de kulturhistoriska miljöerna. Under 2023 har Skansen valt att pausa utvecklingen av KulturPunkt för att utvärdera och analysera gästens behov kopplat till digitalt erhållen kulturinformation.

Under 2023 hade KulturPunkt 13 553 användare och 30 740 sidvisningar.

Statistik KulturPunkt	2023	2022	2021
Användare	13 553	6 024	2 939
Sidvisningar	30 740	10 515	7 676

Tabell 7 visar antalet användare och sidvisningar för Skansens objekt på plattformen KulturPunkt för åren 2021–2023.

Förmedling via hemsida

Skansens hemsida är en viktig kommunikationskanal för att tillgängliggöra verksamheten, nå befintliga och nya gäster samt skapa kännedom om aktuellt museierbudande. Skansens nya hemsida lanserades i november 2022 och under året har Skansen fokuserat på analys som grund för att förbättra tillgängligheten 15 nya texter om Skansens hus och gårdar har producerats och till 2024 väntar lika många till.

Förmedling i sociala medier

Varje vecka förmedlar Skansen kunskap om verksamheten – hus och gårdar, aktiviteter, djurparken och förmedlingsverksamheten - i Skansens sociala medier. Förmedlingen bjuder på intressant fakta och inspiration för kommande besök. De kanaler som använts främst är Instagram, Facebook, LinkedIn och YouTube.

Under året har Skansen sett att kunskapsbyggande innehåll når en hög räckvidd, särskilt på Skansens Facebook-kanal. Inlägg där exempelvis Skansen berättar om kvinnors huvudbonader förr och historien bakom vår Skansens bergbana sticker ut i räckvidd. För att bredda kunskapsspridningen har Skansen dokumenterat medarbetares kunskaper i "bakom kulisserna"-format där Skansen producerat filmer som distribueras i de digitala kanalerna. Exempel på sådana projekt inkluderar "Cykelsemester 1952", "Biologiska museet" och "Jul på Skansen".

Under året ökade Skansens organiska räckvidd för Facebook och Instagram samt videovisningar för YouTube jämfört med år 2022.

Ekonomisk tillgänglighet

Skansens ska vara tillgängligt för alla, vilket även innefattar ekonomisk tillgänglighet. Inför 2023 togs beslutet om att höja entrépriset, både under låg- och högsäsong, för endagsbiljetter. Även årskortspriserna höjdes jämfört med föregående år. En ökad entréprishöjning har varit nödvändig för att skapa en ekonomisk hållbarhet. Skansen har dock under flera år noterat att allt fler gäster anser att entrépriserna är för höga.

Årskort

Försäljningen av årskort under 2023 uppgick till drygt 85 500 årskort (84 900 år 2022, 64 700 årskort år 2021) och Skansen hade totalt cirka 240 000 årskortbesök (238 000 år 2022, 189 000 år 2021) vilket motsvarade samma nivåer som år 2022. Årskortet gav fri entré under tolv månader inklusive rabatter hos Skansens interna partners. Under 2023 fanns det tre årskortskategorier: vuxen, student och pensionär. Till samtliga årskort kunde innehavaren köpa till ett valfritt antal barntillägg, vilket gav fri entré för medföljande barn. Under 2023 besökte cirka 155 200 barn, 4-15 år, Skansen tillsammans med en årskortsinnehavare (157 000 år 2022, 121 700 år 2021).

Samhällsengagemang genom samarbeten

Skansens samarbeten med olika organisationer och initiativ, såsom Naturskyddsföreningen och Min Stora Dag, syftar till att skapa mervärde för både Skansen och samhället i stort. Dessa partnerskap strävar efter att tillgodose behoven hos barn, miljön och djuren. Skansens erbjuder också fri entré eller kraftigt rabatterade entréer för grupper som har svårt att besöka oss på grund av ekonomiska medel. Ett exempel på detta är gruppkort som erbjuds alla vårdhem, sjukhem och gruppboenden.

Konsumentföreningen Stockholm

Konsumentföreningen Stockholm (KfS) har varit en av de betydande samarbetspartnerna för Skansen. Två medlemsdagar samt en familjedag genomfördes vilka lockade närmare 30 000 gäster med KfS-medlemskap (13 300 år 2022, 6 200 år 2021). Tillsammans med KfS erbjöds även deras medlemmar fri entré på de fyra julmarknadsfredagarna. Utöver entréerbjudanden har samarbetet fokuserat på barns relation till djur och hållbarhet.

Fri entré för ukrainska medborgare

Erbjudandet om fri entré för ukrainska medborgare har fortsatt under året som ett steg mot att skapa inkludering och öppenhet gentemot olika samhällsgrupper.

4. Kultur- och naturarv för framtiden

Skansens ska levandegöra Sveriges natur och kultur och vara en plats för kunskap och upplevelser kopplade till Sveriges kultur- och naturarv. Museierbudandet som i hög grad bygger på samtal mellan gäster och experter, sker i gestaltade kulturhistoriska miljöer och som kan upplevas med alla sinnen, ger många möjligheter till reflektion, medskapande samt ömsesidigt lärande. Det är möjligt att se, lyssna, lukta, smaka och känna på historien. Besöket ger inte bara inblick i historien utan också perspektiv på, och insikter om, våra egna liv här och nu. Gästen får en chans att se nordiska djur, både vilda och tama. Skansen förmedlar även behovet av att vidta åtgärder för artbevarande och om de egna insatserna för detta. Verksamheten är förankrad i expertkunnande inom olika verksamhetsfält.

Förvaltning kultur- och naturarv

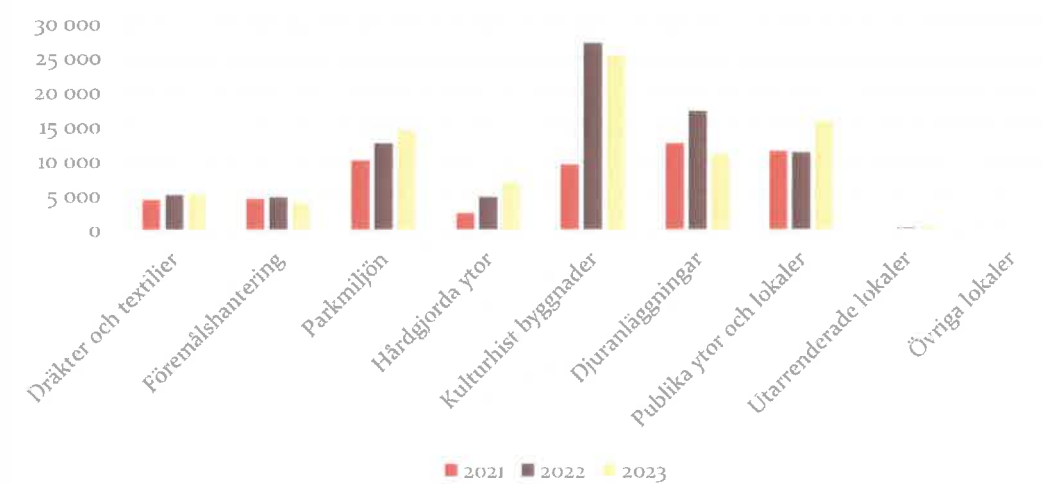

Diagram 1 visar Skansens reparation-, drift- och underhållsarbeten för åren 2021–2023 (uttryckt i tkr)

Förvaltning - byggnader

Arbetet med en förvaltningsplan för Skansens 370 byggnader och anläggningar har fortsatt under året. Förvaltningsplanen ska i första hand prioritera de mest akuta underhållsåtgärderna för att förhindra omfattande följdskador. På längre sikt ska detaljerade vård- och underhållsplaner tas fram för att underlätta planering av nödvändigt periodiskt underhåll av byggnadsbeståndet.

Skansens hållbarhetsarbete har stark bäring på fastighetsförvaltningen. Grunden i arbetet är att genom regelbunden tillsyn, anpassad lokalvård och löpande underhåll undvika större resurskrävande arbeten. Det är även en förutsättning för att byggnaderna ska bevaras i autentiskt skick.

Under året har arbetet med underhållsplaner fortsatt och nu är planer framtagna till cirka 40 % av fastighetsbeståndet och register är skapat för att kunna se prioriteringar, kostnader samt underhållsskuld i realtid. Under året har även handlingar och antikvariska underlag tagits fram inför upphandling av entreprenörer för årets renoveringar.

Varje år planeras ett stort antal underhålls- och utvecklingsprojekt av miljöer och byggnader. Utöver det planerade underhållet utförs även akuta reparationsinsatser. Drygt 180 av Skansens byggnader tillhör det museala byggnadsbeståndet och utgör en del av Skansens museala samling. Arbeten i dessa byggnader ställer stora krav på hantverkarkunnande och kunskap om metoder från olika tider samt från olika geografiska områden. Planering, genomförande och uppföljning av vård- och underhållsarbeten genomförs i huvudsak av egna hantverkare, byggnadsantikvarier och projektledare.

Nedan presenteras ett urval av årets underhålls- och utvecklingsprojekt:

Biologiska museet

Biologiska museet stängdes september 2017 eftersom byggnaden krävde en omfattande renovering. Byggnaden hade bland annat drabbats av vattenläckage via takfönster. Ett vårdprogram togs fram 2019 för att definiera byggnadens och befintliga utställningars kulturhistoriska värde. Slutsatsen var att byggnaden, och det stora dioramat, omfattar värden av sådan storlek att de bör renoveras och bevaras, liksom även andra karaktärsskapande delar av interiören. Dessutom konstateras att tillgänglighet, utrymning och inomhusklimat måste utvecklas för att bedriva verksamhet i lokalerna.

Byte av takfönster påbörjades under 2018 och i början av 2019 avslutades den första etappen av projektet. Under sommaren 2022 genomfördes och avslutades andra etappen. Under 2023 utfördes målerikonservering av Bruno Liljefors cirka 1000 kvm stora målningar i det stora dioramat tack vare bidrag från länsstyrelsen om 740 000. Bidrag har även beviljats från Lars Lawskis fond via Vitterhetsakademin om cirka 1 400 000 kr för yttre underhåll av byggnaden.

Kommentar: Enligt en tidigare kalkyl skulle kostnad för renovering och iordningställande av Biologiska museet för utställningsverksamhet uppgå till minst 15 mkr. Tillkommande kostnader är renovering av befintliga utställningar, uppbyggnad av eventuellt nya utställningar samt anpassning för ny verksamhet då det finns ett antal ytor där nya, kompletterande verksamheter skulle kunna inrymmas. Med nuvarande resurser är det inte möjligt att iståndsätta Biologiska museet till ett sådant skick att verksamhet för gäst kan bedrivas.

Museibyggnader

Skansens museibyggnader underhålls löpande och ett flertal större och mindre insatser genomförs varje år. Under 2023 har flertalet hus renoverats, exempelvis genom ommålningar, timmerarbeten, snickerilagningar samt takrenoveringar.

Hällestadstapeln

Hällestadstapeln har genomgått ett underhållsarbete av större omfattning. Arbetet har skett med traditionella metoder och material. Cirka 13 000 spån av kärnfuru har bytts ut och hela stapeln har tjärats två gånger med rödtjära. På luckorna har rötskadat virke bytts ut och sedan har de svarttjärats. Vidare har en kula på spiran lagats, i övrigt lämnades den obehandlad.

Väla skola

Skansen egna hantverkare har deltagit i utvecklingsprojektet kring Väla Skola. Byggnaden har fått en genomgående upprustning, väggar, tak och snickerier har målats om med linoljefärg och limfärg. Vidare har flertalet rum tapetsrats om med traditionella handtryckta tapeter. Även golven har bytts ut, slipats och behandlats.

Djurgårdspaviljongen

Snickerilagningar har utförts på Djurgårdspaviljongen av Skansens egna snickare. Vidare har målarna påbörjat fasadmålning med färger tillverkade efter 1700-tals recept, vilket kommer färdigställas våren 2024.

Skogholms herrgård

Huvudbyggnadens portik och trappa har restaurerats och konserverats av stenhuggare och stenkonservator. Trappan sattes om och fogades. Nedre stenen i båda pelarna var tvungna att bytas ut då den gamla stenens bärighet var försvagad av sprickor och rost. Även trappan från gårdsplan till dammen renoverades, några trappsteg byttes ut och allt fogades om.

Delsbogården

Under våren färdigställdes gårdsrenoveringen som påbörjades hösten 2022. Gårdsbrunnen genomgick en helrenovering. Samtliga fasader på innergården rödfärgades, farstubyggnader och fönsterbågar målades med linoljefärg och farstutaken rödtjärades.

Zoologiska anläggningar

Skansens zoologiska anläggningar underhålls löpande och ett flertal större och mindre insatser genomförs varje år. Under 2023 har flertalet anläggningar renoverats, exempelvis genom ommålningar, uppsatta trädskydd samt nya el- och VVS-installationer. Vidare har även förbättringar gjorts gällande arbetsmiljön.

Ny reningsanläggning säldammarna

En utredning tillsammans med Xylem är slutförd där resultatet är att vattnet i säldammarna ska kunna renas på plats utan att dammarna behöver tömmas. En reningsanläggning kan anläggas vid bassängernas närhet vilket innebär en minskad vatten- och energiförbrukning. För att möjliggöra detta krävs, och övervägs, en större investering. Projekteringen färdigställdes under 2023 men finansiering för projektet är fortfarande inte löst.

Lappugglevoljären

Under november 2022 kollapsade en del av lappugglornas voljär på grund kraftigt snöfall. Under 2023 har anläggningen återställt och förbättrats. Ny pelare monterades med fundament, medan nätet kunde lagas.

Fjällräv

En förflyttning mellan tre zoologiska anläggningar genomfördes för att tillgodose samt förbättra behoven för arterna fjällräv, järv och lo. En ny anläggning iordningsställdes till fjällräv och diverse berikningar i miljöerna i samtliga anläggningar har utförts.

Utarrenderade lokaler

Vanligtvis genomförs ett flertal åtgärder avseende drift och underhåll av lokaler som hyrs av externa parter. Många av åtgärderna har tidigare varit av akut karaktär. Dessa avhjälpas löpande som felanmälningar. Tillstånd har även givits till Gubbhyllan och Glasbruket för åtgärder de själva har genomfört.

Krogen Stora Gungan

Som en del av Skansens hållbarhetsarbete har de sista oljepannorna avvecklats. På Stora gungan har under året oljepannan ersatts med bergvärme. Bergvärmen försörjer även ett nytt ventilationsaggregat med värme i stället för med ett elbatteri.

Sollidenrestaurangen

Arbetet med ledningsbyten i mark utvändigt har under året färdigställts i alla riktningar. Grundläggningen för ett nytt servicehus är klart och förberett för huset som monteras under 2024. Invändigt har skyddsrum renoverats för att uppfylla dagens krav och personal har även utbildats i användningen.

Publika ytor och lokaler

Publika ytor och lokaler är en blandning av ytor med olika karaktär och behov. Till exempel pågår ledkonvertering på olika delar av Skansen löpande där lysrör byts ut. Under året har det färdigställts i Klädkammaren, Novilla, Gamla bänk, Visenthuset, Krukmakeriet och Logen. I samband med Winter Lights har nya elmatningar dragits på olika delar av området. Skyltprogrammet har under året utvecklats och projekterats för hela området, med planerad genomförandestart för vissa delområden under våren 2024.

Hazeliusporten

Hazeliusporten genomgick både tak- och fasadrenovering under vinter/våren. All vit slätputs knackades ner och murades om. På de gula spritputsfälten knackades bomputs ner och lagades. Vidare målades fönsterbågar, stentavlorna rengjordes och texten förgylldes, stensocklar och terrassen rengjordes och fogades om. Hela takets gjutasfalt bilades bort och lades om med papp och gjutasfalt. Pelarna fick nya plåtskor som målades in i putsens färg. Avslutningsvis målades all plåt och tegelpannorna sågs över.

Ledningsstråk utanför Skansenbutiken och Alhambra

Återkommande stopp i spillvattenledningarna från Alhambras toaletter ledde till upptäckten att svackor på ledningarna utanför byggnaden var orsaken. Dessa har under året åtgärdats och samtidigt byttes dagvattenledningarna. Under 2024 kommer även ledningarna inne i Alhambra behöva åtgärdas.

Vattenläcka vid Skansen-Akvariet

Under våren 2022 inträffade en större vattenskada intill Skansen-Akvariet som tillfälligt reparerades. Under hösten påbörjades en större renovering som gjordes klart under våren 2023.

Toalettanläggningar

Under hösten 2022 påbörjades arbetet med Bredablicks toalettanläggning där totalt 20 toaletter byggdes om i befintlig byggnad. Ett helt nytt koncept byggdes som använder pumpat mälarvatten, i stället för renat dricksvatten, som spolmedia. I projektet har även Noragårdens gård tagits i anspråk vilket har skapat en ny tillgänglig infart till anläggningen. Projektet färdigställdes under sommaren. Arbetet med intilliggande RWC pågår fortfarande och beräknas bli klart januari 2024.

Den tillfälliga toalettagnen som tidigare stått vid Bredablick flyttades till Bollnäsparcken, där nya ledningar för spill- och dagvattenhantering dragits för en framtida toalettbyggnad.

I samband med Winter Lights har ny avloppsanslutning vid Folkets hus grävts fram.

Kommentar: I dagsläget är nästintill samtliga gästtoaletter på området uttjänta med undermålig tillgänglighet, vilket påverkar verksamheten negativt. Situationen har eskalerat till att bli mycket akut och inom den kommande femårsperioden krävs omfattande investeringar för att kunna erbjuda gästen tillgängliga, driftssäkra och sanitärt acceptabla faciliteter.

Bergbanan

Under hösten har omfattande arbeten lagts på att få kontroll över bergbanan. Dörrpartier, vajer och linberäkningar, utvecklande av smörjplaner, backupinsamling för programmering samt asbestsanering är några av arbetena som genomförts.

Renovering av ytterstaket

Fortsatt renovering av ytterstaket har genomförts under året vilket inkluderat slyröjning, svetsning, komplettering av nytt stål samt blästring och ommålning.

Underhåll av verksamhetslokaler

Skansen innefattar en rad olika verksamhetslokaler, exempelvis kontor och mötesplatser. Årligen genomförs en rad projekt och förbättringsåtgärder inom dessa lokaler. Under året har entréerna, Novilla samt Jakobsbergs köks- och personalutrymmen rustats upp. Gula huset har även försetts med en ny kylanläggning. Markiser har bytts ut eller lagats på Skansenbutiken, Novilla, Sagaliden, Röda längan och Gula huset.

Sagaliden

Delar av Sagalidens fasader och terrassräcken målades under sommaren och terrassen fick även en ny stenbeläggning. En ny tillgänglig ramp har påbörjats till en av husets entréer som beräknas bli klar i januari 2024. Vidare har elsanering och bättringsmålning utförts invändigt.

Jakobsberg

Den sista oljepannan på Skansen byttes ut mot bergvärme i Jakobsberg under sensommaren. I samband med projektet lades en värmekulvert ner till intilliggande Apoteket för att möjliggöra värme- eller avfuktningssystem där i framtiden. Spill- och dagvattenledningar åtskildes och byttes även från Jakobsberg till huvudstråket.

Elverket

Under hösten har stambyte utförts på Elverket och konvertering till bergvärme har påbörjats. Projektet beräknas bli klart under februari 2024.

Bergvärme i Jakobsberg

Arbetet med Jakobsbergs bergvärme har påbörjats där även spill- och vattenledningar byts ut.

Täta tak

Den enskilt viktigaste insatsen för att skydda Skansens byggnader är täta tak genom ett löpande underhåll. Under året har flera tak lagts om, bland annat på Skånegården, Älvrosgården och Moragården. Sollidensscenen har länge haft problem med vattenläckage på sidoscenerna. Under 2023 gjordes en mindre ombyggnad av den högra sidoscenen för att förhindra läckage och handlingar togs fram för att kunna åtgärda den mer komplicerade vänstra sidan inför sommarsäsongen 2024.

Vidare togs en handling för plåtlagningar och målning fram under året för att genomföras 2024. Denna omfattar bland annat Skånska gruvan, Klädkammaren, Apoteket samt Gubbhyllan. Handling för renovering av papp och plåt på Elverket har även tagits fram och planeras genomföras 2024.

Kommentar: Otäta tak leder till en mycket snabb nedbrytning av en byggnad och dess inredning. Tätning av taken är mycket resurskrävande och många tak är även hantverksmässigt avancerade, vilket kräver en stor skicklighet att åtgärda.

Måleriarbeten

En hel fasadmålning har genomförts på Novilla, Fröstorp och Djurgårdspaviljongen. Fönsterrenovering och målning har utförts under hela sommarsäsongen på flertalet hus. Förutom all invändig målning och tapetsering som gjorts på Väla skola har även dörrar och fönster målats om utvändigt, samt uthuset och dassets fasader och tak. På Sagaliden har kontorsutrymmen bättringsmålats i olika omfattning. Mindre måleriarbeten har även skett i Novilla, Jakobsberg och Elverket. Halva Delsbogårdens innergård målades under våren. Seglora kyrkas fönster och dörrar målades med linoljefärg under våren.

Förvaltning - samlingar

Skansen eftersträvar en effektiv och hållbar samlingsförvaltning. Som ett led i detta pågår ett långsiktigt arbete med att säkerställa spårbarhet och bevarande av alla objekt i de museala miljöerna och registrera dem i Primus. Detta är viktigt, inte bara för att kunna arbeta med en aktiv samlingsförvaltning, utan även för att ha god kontroll och spårbarhet av samlingarna. Skansen har koll på sina samlingar i fall av olycka, stöld eller skadegörelse. Detta är även ett arbete som Riksrevisionen uppmanar centralmuseerna att göra i enlighet med rapporten "Bevara samlingarna – säkerhetsarbetet i de statliga centralmuseernas samlingsförvaltning (RiR 2019:5)". Under året har ett arbete gjorts för att definiera vilka miljöer som ska klassas som museala byggnader.

Uppordning och vård

Årets samlingsförvaltande insatser, förutom linjeverksamheten, har präglats av utvecklingsprojektet Väla skola. Samtliga föremål och byggnader har katalogiserats och fotograferats. Föremålen har rengjorts och konserverings- och renoveringsåtgärder har utförts. I projektet tar Skansen ytterligare ett steg i utvecklingen av metoder, samarbete, hållbarhet och synergier. Projektet är det första i en långsiktig investeringsplan för utveckling av museierbjudandet till gäst.

Vidare har en genomgång av de föremål som varit placerade i det tidigare kulturhistoriska bageriet i stadskvarteret har katalogiserats och fotograferats.

Runstenen Lingastenen återplacerades även efter konservering på sin plats på Skansen. En underhållsplan för Skansens fem runstenar har även tagits fram i samverkan med Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen Stockholm.

I vetenskaplig samverkan med intendenten för samiska frågor på Nordiska museet har en kartläggning av samiska seitar, som historiskt sett varit placerade på Skansen, påbörjats. En bergartsanalys av två större stenar på Bollnästorget har också utförts i samarbete med Nordiska museet för att klargöra dess härkomst.

Ett arbete med genomgång, uppordning och digitalisering av Skansens affischsamling har påbörjats. Bland affischerna finns flertalet originalunderlag.

Arbetet med att säkra spårbarheten, identifiera, registrera och dokumentera objekt i samlingen pågår ständigt i projektform och genom det löpande arbetet.

Gestaltning av inre och yttre miljö

Forskning och vetenskaplig kunskapsutbyggnad är grunden för varje museimiljö på Skansen. I gestaltningen av museimiljöerna används museiföremål tillsammans med genomtänkt och trovärdig rekvisita.

Den yttre miljön runt husen är en viktig del av helheten och ska spegla den plats som miljön ska presentera. Trädgårdar, täppor och parklandskap är uppbyggda genom kunskap om hur platserna såg ut under den aktuella tidsperioden. Staket, grindar, uthus, bikupor och hönsgrårdar är en också en viktig del av museimiljön.

Under 2023 har gestaltningen, utöver ordinarie verksamhet inför öppnandet av miljöer, haft fokus på:

Koloniträdgården 1940-tal, där flera avdelningar har bidragit till en nygestaltning av trädgården.

Cykelsemester som 1952, som är en ny kulturhistorisk förmedling där gestaltningen utgår från trovärdig, autentisk rekvisita både från tiden och med nygjorda kopior: cyklar, cykelväskor, tält, kamera, kartbok och liknande föremål som man hade med sig på cykelsemestern förr. Denna rekvisita har varit mycket uppskattad av gästerna.

En utökad gestaltning med extra ljuskällor i form av batteridrivna kronljus samt elektrifierade fotogenlampor i de museala miljöerna under årets mörka period har implementerats, vilket har skapat en mer levande och välkomnande miljö för gästerna.

Textilvård och nysömnad

Skansens textila enhet har under året fokuserat på uppdatering av dräkter och inredningstextilier som används löpande i verksamheten, inklusive stora program som Hantverksdagar (med fokus på materiellt och immateriellt kulturarv) samt höstlovssatsningen. Verksamheten har även lagt ett stort fokus på att underhålla och tillgängliggöra Skansens unika samling av historiska folkdräkter. En särskild insats har gjorts för att ta fram kläder till "Cykelsemester 1952" samt färdigställa en nyproduktion till Byalagets över 100 medlemmar.

Förvärv och gallring

Under 2023 gjordes 98 nyförvärv till museisamlingen och 319 nyförvärv till stödsamlingarna. 44 objekt gallrades bort under året. (Under 2022 gjordes 133 nyförvärv till museisamlingen och 150 nyförvärv till stödsamlingarna. 17 objekt gallrades bort under året.)

Utlån

Under 2023 har Skansen enligt tradition lånat ut 24 landskapsfanor i samband med Riksdagens högtidliga öppnande. Fyra overaller av formgivaren Ehrling Richard från Skansens dräktsamling lånades ut till Sven Harrys konstmuseums utställning "Konst och maskin". De dräkter som varit utlånade till vandringsutställningen "Augusta Lundin - Sveriges första modehus" under tre år har återlämnats till Skansen. Även de dräkter och textila föremål som lånats ut till Nordiska museets utställning "Nordens Paris" har återlämnats.

Underhåll och reparation av hårda föremål och möbler

Skansen arbetar med förebyggande vård, tillståndsbedömningar och regelbunden kontroll av museimiljöer och samlingarna. Kulturhistoriska verkstaden tog fortlöpande emot skadeanmälningar på föremål och möbler som slitits ut, gått sönder eller var i behov av justering. Ett kontinuerligt underhåll av föremål och möbler i de kulturhistoriska miljöerna förlänger livslängden på samlingarna, ger gästen en mer autentisk upplevelse och underlättar pedagogernas arbete.

Parker och trädgårdar

Skansens parkområde inklusive dess trädgårdar ska bidra till att gestalta bilden av kultur och natur i Sverige, i huvudsak från 1700-talet och framåt utifrån dokumenterad kunskap och så trovärdigt som möjligt. Skansen ska vårda, bevara och utveckla museala byggnader och kulturhistoriskt gestaltade miljöer. Parken ska underhållas och gestaltas utifrån Skansens hållbarhetsarbete och på ett sätt som bidrar till gästupplevelsen.

Nedan är ett urval av 2023 års arbeten:

Bevattningssystem i Rosenträdgården

Bevattningssystemet har färdigställts under sommaren och alla 12 parterrerna med rosor har separat bevattning med mälarvatten. Vattning sker endast nattetid för att minska belastningen på pumparna dagtid då mycket annat bevattnas. Anläggningen bidrar till stor tids- och vattenbesparing och om det faller väl ut så kommer bevattning att installeras i resterande planteringar i Rosengården. Bevattningssystemet har fungerat mycket bra under år 2023 och en liknande anläggning installerades vid Alhambra.

Trädfällning

Under året har det genomförts en fortsatt fällning av döda träd på området. I skogsområdet nedanför Kärleksstigen, som löper mellan Skånska Gruvan och renhägnet, har alla döda almar och riskträd avlägsnats och gallring av sly har genomförts. Området har renoverats och nästa steg är att ta fram en långsiktig skötselplan tillsammans med ett återplanteringsprogram.

Byte av gårdesgårdar

Genom framtagningen av en gårdesgårdsplan fastställdes det att det finns cirka 2 200 meter gårdesgård på Skansen och att de behöver renoveras/bytas ut med cirka 10 års intervall, beroende på placering. Fokus under året har varit Fäboden och renovering av alla grindar samt gårdesgårdsbygge vid Gotlandsområdet och Moragården.

Renovering av Motjärn

Tidigare år har Motjärn renoverats och nya ledningar har monterats för att få en bättre vattencirkulation. Tillsammans med Xylem har även nya pumpar tidigare installerats. Dessvärre har pumparna inte fungerat enligt plan och under året har Skansen tillsammans med Xylem sett över alternativa lösningar för att hämma tillväxten av växtplankton.

Pelargonutställning

Likt tidigare år anordnades en mycket uppskattad pelargonutställning i växthuset vid Skånegården. Utställningen var uppdelad i två sektioner. I den ena sektionen fanns både vilda sorter samt sorter som framtagits av människan. Detta speglade vilka pelargoner som varit aktuella eller haft en viktig roll i pelargonens europeiska historia, alltifrån dess uppkomst i Europa på 1600-talet fram till idag. På den andra sidan fanns så kallade landskapspelargoner, vilka är sorter som har en anknytning till något av våra landskap. Sannolikt har dessa odlats i landskapen längre, vilket inneburit att tidigare franska, engelska eller tyska namn har suddats ut och ersatts med ett namn med anknytning till platsen, gården eller personen.

Slätterkurs

I mitten av augusti genomfördes en uppdragsutbildning i tre dagar där Hermods trädgårdsmästarstudenter fick lära sig mer om ängar, slätter och skötsel av lie. Sammanlagt deltog 30 elever.

Noraparken

En helt ny park har växt fram bakom Bredablicks torn och trädgårdsmästarna har varit involverade i utformning, växtval samt plantering.

Trädgårdsdagar

Skogaholms herrgård blev återigen centrum för "Trädgårdsdagar" som anordnades under tre helger i maj. Under dagarna anordnades en trädgårdsmarknad och en mycket lyckad blomsterutställning med Hanna Wendelbo. På gårdsplanen fanns marknadsstånd med försäljning av trädgårdsprodukter och information från trädgårdsföreningar. På en scen delade olika talare med sig av sin kunskap och expertis och det erbjöds dessutom visningar och kurser i trädgårdshantverk. I kringliggande trädgårdar och grönområden erbjöds prova-på-aktiviteter för barn.

Gestaltning kolonilott 1940-tal

Under hösten 2022 gjordes en justering av projektet Kolonilott 1940-tal. En målbild samt åtgärdsplan för den yttre miljön har tidigare tagits fram och förra året startade arbetet med omgestaltning. En stor del av det gamla växtmaterialet plockades bort under föregående år och delvis ersatts med nytt i linje med målbilden. Under året renoverades ett par grus- och gräsytor och odlingsbäddar färdigställdes. Vidare monterades en ny flaggstång och flertalet bärbuskar och perenner planterades. Projektet var helt färdigställt till sommaren 2023.

Gestaltning Väla skola

En projektgrupp har arbetat med att ta fram en målbild och åtgärdsplan för Väla skolas yttre miljö. Baksidan av skolan har rivits, dammen har flyttats, odlingsytor har utökats, buskage och träd har fällts och nya planteringsytor för träd och buskar har schaktats. Arbetet kommer fortsätta med att ta fram förslag på växter som träd, buskar, perenner och annueller.

Djurparken

Skansens djurpark är, enligt de gästundersökningar som genomförs löpande, ett huvudskäl till att gästen kommer till Skansen. Många människor får aldrig möjligheten att se vilda arter eller tamdjur i verkligheten. Genom möjligheten att möta djuren på Skansen och lära sig om hur dem lever och fungerar, kan intresset för djur öka – och Skansen har med sitt stora gästantal en viktig roll som folkbildare.

För att främja vilda djurs fortlevnad i det fria, en natur i balans och harmoni med människan krävs ett ökat intresse och en större kunskap. En stor del av befolkningen vet inte att cirka 25 % av alla däggdjursarter är utrotningshotade. Exempelvis så var visenter utrotade i Europa, men finns nu åter i naturen tack vare djurparkers bevarandearbete. Förutom att i det dagliga arbetet berätta om djur för gästerna erbjuder Skansen en mängd skolprogram där elever får lära sig mer om våra djur och var vår mat, ull och andra produkter kommer ifrån. Skansen vill med sitt arbete och utbud bidra till ett ökat intresse för djur och natur.

Djurens välmående är av högsta prioritet och de zoologiska anläggningarna är anpassade efter varje djurarts behov och för att möjliggöra deras naturliga beteenden. Djurparken har sedan tidigare ett tydligt uppdrag från Skansens styrelse att tydligare positioneras och engagera sig i utvecklingsprojekt för att i ännu högre grad rikta sitt arbete mot artbevarande och biologisk mångfald. Ett par intressanta kommunikationsprojekt har fortgått med Naturfotograferna samt med Marcus och Amalia Wallenbergs minnesfond, Visualiseringscenter i Norrköping, Stockholm Resilience Center och Sveriges Lantbruksuniversitet.

Artbevarande

Dialog om hur Skansen ska utvecklas till att arbeta mer aktivt med artbevarande har under många år pågått med universitet, forskningsinstitut och andra djurparker internationellt och nationellt. Detta utifrån ett flertal viktiga parametrar, såsom djurvälstånd, och i linje med styrelsens önskan om att finna fler områden där Skansen mer direkt kan arbeta med artbevarande.

Flera av Skansens djur ingår i olika former av bevarandeprojekt, till exempel utter, järv och visent. Visenten utrotades redan på 1920-talet men tack vare ett antal djur i djurparker, inklusive Skansen, kunde arten räddas i sista stund och 1929 släpptes de första visenterna ut i Polen. Sedan dess har Skansen bidragit med visenter till olika återintroduktionsprojekt. Arbetet med visenterna fortgår och möjligheter kan finnas att skicka visenter till återintroduktionsprojekt.

Skansen är också medlem i Europeiska djurparksföreningen (EAZA) som driver fler än 400 bevarandeprojekt. Varje bevarandeprojekt har en koordinator som ansvarar för att hålla koll på artens alla individuella djur i olika djurparker. Järv, utter, guerezaapor, europeisk kärrsköldpadda och visent ingår i EAZA:s bevarandeprogram. Vidare håller brunbjörn och lodjur på att omvandlas till EEP-program (EEP står för EAZA Ex Situ Programme, Europeiska avelsprogrammet för hotade arter) och genom dessa program samordnas avelsverksamheten för hotade arter i europeiska djurparker.

Skansen arbetar för att hitta ett mer systematiskt arbete med ett djurparksprojekt, för att vetenskapligt utvärdera effekten av berguvsutsättningar. Skansen undersöker även andra möjligheter att mer direkt engageras i bevarandearbeten, gärna i nära samarbete med forskningen. Utöver detta ser Skansen även över möjligheterna att introducera vildren.

Fjällrävar på Skansen

Under 2022 introducerades fjällräv på Skansen, vilket är ett av Sveriges i särklass mest hotade däggdjur. Initialt är ambitionen att Skansen ska hålla fjällräv för att väcka uppmärksamhet kring fjällrävarnas situation samt sprida information om de olika projekt som pågår. På lång sikt är ambitionen att Skansen, tillsammans med andra djurparker, ska bygga upp en ex-situ population och om det anses vara nödvändigt kunna möjliggöra utsättning av fjällrävar i naturen.

Årligen genomförs en stor fältinventering av den svenska fjällrävspopulationen i den svenska fjällkedjan. Även i år har Skansen deltagit med en personalresurs för att hjälpa Stockholms universitet med fjällrävsinventering. Utöver denna resurs så stod Skansen för arvudet till samtliga fältinventerare som deltog under året. Arbetet leds av en forskargrupp från Stockholms universitet i samarbete med länsstyrelsen som övervakar dessa områden. Inventering är viktig för att kunna följa fjällrävarnas utveckling och undersöka om det behöver sättas in ytterligare åtgärder. En stor del av forskningen bygger på det arbete som utförs under fältinventeringen. Skansens personalresurs inventerade olika områden och lyor och var dessutom koordinator för en del av fältarbetet i år. Lyor besöktes och inventeraren gjorde en bedömning om lyan var aktiv eller ej. För att samla in material till forskning inom nationella övervakningsprogram samt studera populationsdynamiken hos fjällräv så märks ett antal valpar. En fortsatt dialog hålls med Stockholms universitet kring hur samarbetet kan vidareutvecklas.

Baltic Sea Science Center

Baltic Sea Science Center (BSSC) är en modern anläggning på ca 2 000 kvm med fokus på att kommunicera frågor om Östersjön och hållbarhet som berör 90 miljoner människor i Östersjöns avrinningsområde. BSSC förflyttar Skansens fokus på dåtid och nutid till framtiden. I verksamheten berättas historien kring Östersjön i form av den biologiska mångfalden i akvarierna, människans påverkan på havet och vilka utmaningar som finns. I anläggningen finns akvarium, lektionssal (labb), filmsal samt utställningar av interaktiv karaktär där gästerna får lära sig mer om Östersjöns unika egenskaper. BSSC har ett gediget samarbete med Stockholms universitet, Sveriges lantbruksuniversitet samt Stockholm Vatten och Avfall. Aktörerna bildar, tillsammans med Skansen, ett kunskapsråd som säkerställer en kontinuerlig korrekt, uppdaterad och relevant information om Östersjön.

Verksamheten består främst av öppethållande för allmänheten samt specialiserad undervisning för skolan. BSSC tar dagligen emot gäster och besöksräknare visar att cirka 40–50 % av Skansens totala gästantal även besöker anläggningen. I år har cirka 43 % av gästerna besökt anläggningen. Vidare erbjuder BSSC bokningsbara lektioner och under året har cirka 420 lektioner bokats.

5. Friluftsmuseets särskilda förutsättningar

Friluftsmuseer har unika möjligheter att förmedla kunskap och upplevelser om kultur och natur. På Skansen finns en möjlighet att, utifrån ett helhetsperspektiv, sätta fokus på det hållbara samhället då och nu samt på samspelet mellan natur/kultur, människa/miljö. Det finns alltid något att berätta oavsett vem som lyssnar. På Skansen fortsätter arbetet med att utveckla förmedling och folkbildning oavbrutet.

Diagrammen nedan visar direkta drift- och underhållskostnader, uttryckt i tkr, för ett urval av Skansens folkbildande verksamhet samt antalet arbetade timmar i öppen museimiljö för åren 2021–2023.

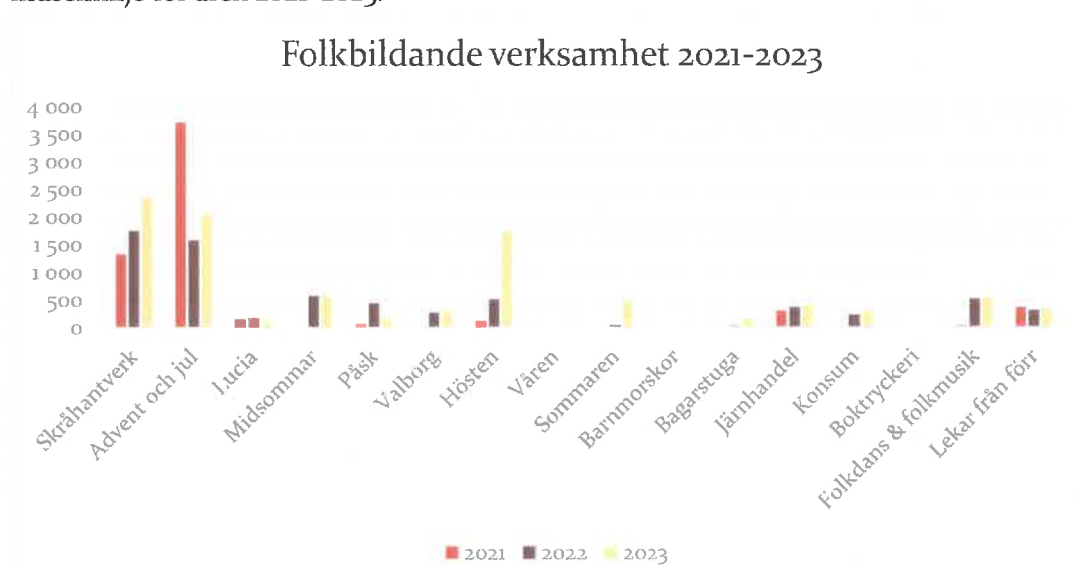

Diagram 2 visar direkta drift- och underhållskostnader för ett urval av Skansens folkbildande verksamhet för åren 2021–2023 (uttryckt i tkr). Till dessa poster tillkommer även indirekta kostnader om 17 230 tkr år 2023 (16 736 tkr år 2022, 13 551 tkr år 2021)

Den kulturhistoriska verksamheten

Den kulturhistoriska verksamheten fokuseras kring Skansens kulturhistoriskt gestaltade miljöer. Gestaltningen omfattar inte bara byggnader och föremål, utan även utomhusmiljöer och kulturhistorisk klädsel. I vissa miljöer ingår även djur för att komplettera och berika gestaltningen och upplevelsen.

På Skansen finns inga montrar och knappt några magasin. Som friluftsmuseum sätter Skansen brukar- och gästperspektivet främst, och samlingen är i princip helt tillgänglig för att upplevas på nära håll i museimiljöerna och kring mötet mellan gäster och verksamhetens många experter.

Skansen är en plats för materiell och immateriell kulturhistoria, för handens kunskap, för berättande, musik, högtider och traditioner. Under 2023 har Skansen fortsatt arbetet med att ytterligare förstärka sin verksamhet kopplat till traditionella hantverk i vid mening.

Under året har Skansen, likt tidigare, erbjudit gästerna att kliva in i ett antal olika gestaltade miljöer från olika tider och olika delar av Sverige. I de öppna museimiljöerna pågår visning hela dagen – det finns alltid personer på plats för att möta gästerna och berätta om historien och för att reflektera kring samtiden och framtiden. De som bemannar miljöerna är pedagoger, hantverkare och volontärer. Förmedlingen utgår från kulturhistoria men knyter an till samtiden och människors liv här och nu.

Kulturhistoriska dräkter och inredningstextil

Genom dräkter och textilier görs historien mer levande och tillgänglig. Hur vi klär oss visar på livsbetingelser såsom tillgång på material, tillverkningsmetoder, teknikutveckling, konsumtionsmönster, kontakter mellan olika kulturer och geografiska platser samt olika tiders ideal, idévärldar och livsstilar. Dräkter ger möjligheter till fördjupade samtal, inte enbart om textil och dräkt, utan även om könsnormer, klass, hållbarhet och vardagslivet förr. Klädseln, som en del av gästmötet, öppnar upp för samtal över nations- och kulturgränser och bidrar till reflektion kring normer, tabun, ideal, likheter och olikheter – historiskt och i samtiden. Via det traditionsburna textila hantverket och via förståelse för hur vi historiskt har klätt oss och varför når vi både bakåt och framåt i tiden.

Den zoologiska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten för Skansens djur är liksom den kulturhistoriska verksamheten lärande och upplevelsebaserad. Den zoologiska verksamheten ska väcka gästernas intresse för djur och natur samt bidra med lärande kring djuren, djurens miljöer och människans samspel med djuren förr, idag och i framtiden. Att bedriva en djurparksverksamhet på ett friluftsmuseum ställer mycket höga krav på säkerhet och djurvälstånd. Dessutom är det nödvändigt att visa ett tydligt syfte med djurhållningen. För Skansens djurhållning är den upplevelsebaserade pedagogiken tillsammans med artbevarande centralt. Att visa vilda djur och tamdjur på ett friluftsmuseum ger i dagens urbana samhälle unika möjligheter att engagera människor i deras relation till och förståelse för naturen.

Förmedling i fokus – bokad verksamhet

Bokade visningar

Totalt genomfördes 1 282 visningar år 2023, vilket motsvarade 2 065 visningstimmar.

Diagrammet nedan visar antalet genomförda visningar månadsvis.

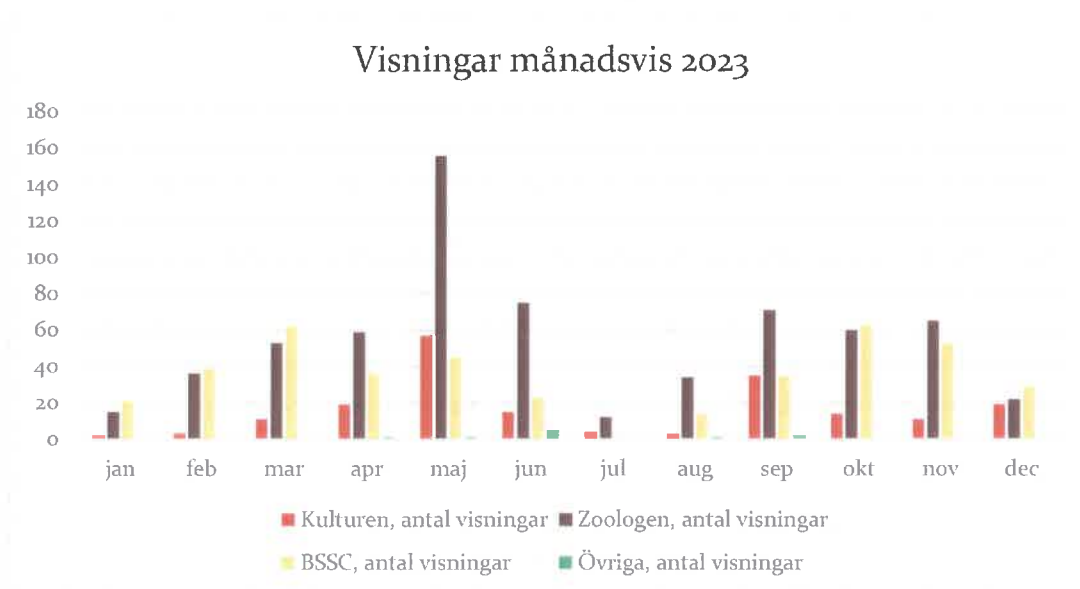

Diagram 3 visar antalet genomförda visningar månadsvis för år 2023 (uttryckt i antal)

Under året har Skansen främst nått gymnasiet, högstadiet och lågstadiet. De visningar som erbjöds till skolan var ett bokningsbart basutbud som följer aktuella läroplaner och ger möjlighet till ett lustfyllt lärande för samtliga årskurser. Skolor och grupper har även möjlighet att boka skräddarsydda visningar.

De populäraste visningarna under året var Östersjön och människan, Vattenresan, Sveriges vilda djur, En glimt av Sveriges historia och Djuren på Skansen-Akvariet.

En skoldag 1906

Det populära skolprogrammet bygger på tidsresemotodik och rollspel. Programmet har, i samråd med lärare, omarbetats för att passa grupper i halvklass. Eleverna kommer nu att få uppleva såväl lektioner i skolsalen som ett besök hemma hos några av skolbarnen från tiden. På så sätt stärks förståelsen för hur det skulle kunna vara barn för lite mer än hundra år sedan.

Pedagogiskt utvecklingsarbete i museimiljö – Väla skola

Upprustningen av Väla skolas inre och yttre miljö har syftat till att ge den pedagogiska förmedlingen bättre förutsättningar, både arbetsmiljömässigt och funktionellt, men också pedagogiskt och visuellt.

Inomhus har ett stort fokus varit på att möjliggöra upplevelsen av att kliva in i en miljö under det sena 1910-talet. Möjligheten att variera verksamheten utifrån olika teman stärks genom att fler rum tillgängliggörs för gästmötet. Skolämnet trädgårdsskötsel är ett ämne som kommer lyftas mer framöver, både förmedling i öppen och bokad verksamhet. En projektgrupp har skapat en yttre miljö utifrån tidens rekommendationer för skolträdgårdar; köksträdgård med kompost, frukt- och bärskola och trädplanteringar. Ambitionen med detta är att väcka ett intresse för mat och odling samt ett hållbart nyttjande av jorden.

Stadsliv

Programmet *Stadsliv*, som riktar sig till grund- och sarskola samt SFI genomfördes vid två tillfällen (totalt fyra dagar) under året. Under dagarna får eleverna chansen att jämföra yrken från förr och se exempel på stadens utveckling. Programmet ger kunskaper i historia, svenska, teknik och matematik och upplevs med alla sinnen i Skansens levande stadskvarter.

Historiebruk

Ett nytt skolprogram, historiebruk, lanserades under året för att matcha grundskolans läroplan bättre då ämnet har fått en alltmer framträdande roll. Visningen handlar om hur vi ska förhålla oss till historiska källor, vilka slutsatser som kan dras och hur historien används idag. I samtal med eleverna diskuteras källkritik, källors äkthet, tidsaspekt, beroende och tendens.

Kulturturné med Stockholms stad

Under hösten utökades visningserbjudande då Skansen, på förfrågan från Stockholms stad, deltog i Kulturturnén på stadens äldreboenden. Aktiviteten initierades i syfte att bryta den isolationen som pandemin medförde. Skansen har genomfört 15 visningar med tre olika teman på flertalet äldreboenden. En klädd museipedagog har tagit med sig olika tidstypiska föremål och mött de boende. Berättandet utgick från tre teman; musik och kläder, hantverk och handarbete samt mitt skafferi. Pedagogen har inlett med en berättelse om de olika föremålen och lyssnarna har bjudits in till att delge varandra sina berättelser och egna minnen kopplade till föremålen. Visningarna har varit en interaktiv stund där fler sinnen har aktiverats och väckts till liv.

Diagrammet nedan visar antalet genomförda visningar månadsvis för den kulturhistoriska avdelningen under åren 2021–2023.

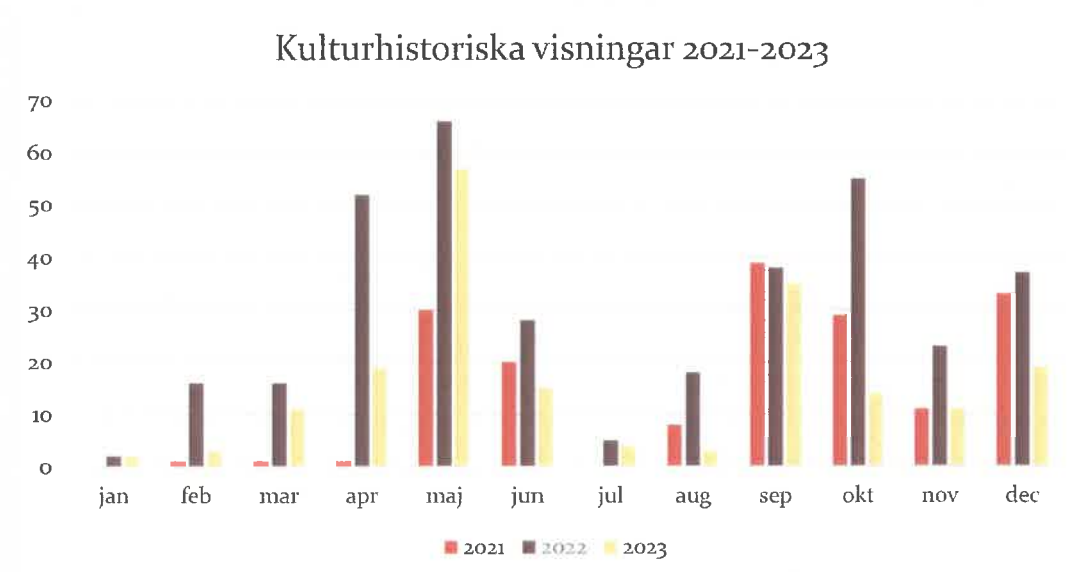

Diagram 4 visar antalet kulturhistoriska visningar månadsvis för åren 2021–2023 (uttryckt i antal)

Skolvisningar med zoologisk inriktning

Alla visningar uppdateras och förnyas löpande under året. Det har skett en tydlig återhämtning av antalet genomförda visningar och antalet visningar befinner sig nu på liknande nivåer som innan pandemin. Projektet Kapten Reko genomfördes två veckor på våren och en vecka på hösten där förskolebarn och förskoleklasser får lära sig enkla budskap om hållbarhet och resursanvändning. Utöver lektionsbokningar kopplade till ordinarie utbud har flertalet lektionsupplägg med specialinriktning skett, bland annat Anna Whitlocks gymnasium som genomfört ett specialupplägg där design och teknik är i fokus och eleverna får redovisa sina arbeten.

Diagrammen nedan visar antalet genomförda visningar månadsvis för den zoologiska avdelningen (Baltic Sea Science Center exkluderat) samt för BSSC under åren 2021–2023.

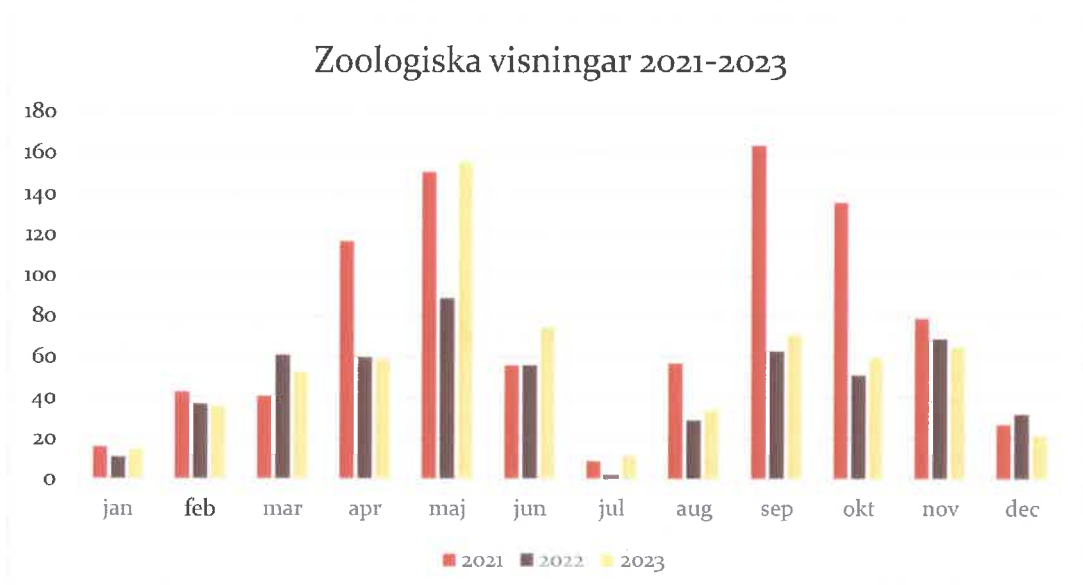

Diagram 5 visar antalet zoologiska visningar (BSSC exkluderat) månadsvis för åren 2021–2023 (uttryckt i antal)

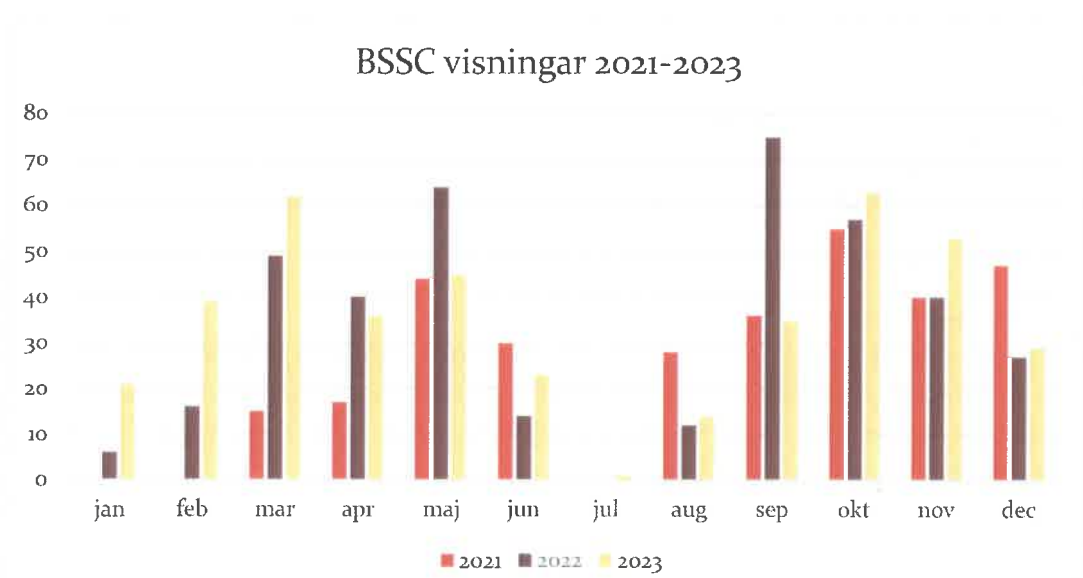

Diagram 6 visar antalet visningar på BSSC månadsvis för åren 2021–2023 (uttryckt i antal)

Kurser för naturbruksgymnasium

Samarbetet med gymnasieskolor med djurvårdarinriktning ligger kvar på samma nivå 2023. I kurserna fick eleverna öva på praktiska moment kopplade till djurvård, presentations- och guideteknik, men även ren etologiutbildning.

Privata zoologiska visningar

Visningarna "Morgon hos djuren" och "Minidjurvårdare på Lill-Skansen" har varit fortsatt bokningsbart på hemsidan, men har dessvärre minskat något jämfört med föregående år.

Förmedling i fokus – öppen verksamhet

Djurprat

Djurpraten fyller en viktig funktion inom det pedagogiska arbetet för att informera och utbilda gästerna, vilket är ett uppdrag svenska djurparker har enligt djurparkslagstiftningen. Varje dag året om hålls djurprat om olika djurarter på Skansen. Djurpraten innehåller en kombination av intressanta fakta och anekdoter om Skansens olika djurarter. Utöver detta finns även en omfattande skyltning i djurparken med såväl kortfattad fakta som fördjupad information vid alla hägn och hagar. På så sätt kan gästen ta till sig information på egen hand.

Kapten Reko-promenad

Under 2023 lanserades ett nytt program gentemot gäst – en kortare guidning av figuren Kapten Reko som möter upp barn vid huvudentrén och har flertalet stopp runt om i parken. Syftet var att visa upp den mångfald vi har omkring oss och att skapa engagemang hos både stora och små. Promenaden ägde rum alla helger och lov utanför högsäsong.

Möt en djurvårdare

Vid aktiviteten "Möt en djurvårdare" ges ett mer intimt tillfälle för gästen att interagera med en djurvårdare jämfört med djurpraten. Under aktiviteten visar och berättar en djurvårdare om ett djur och möter publiken närmare. Detta innebär en friare och mer öppen dialog kring djuret och skötseln.

Oväntat besök – gästspel av Skansenexpert

Under året har aktiviteten Öväntat besök – gästspel av Skansenexpert fortsatt vara bokningsbar och kundkretsen har primärt varit seniorboenden. Konceptet innebär att en zoologisk pedagog besökt ett sällskap utanför Skansen tillsammans med ett djur. Aktiviteten är bokningsbar för vem som helst, och möjliggör för fler grupper att kunna upptäcka och få lära sig mer om djur som annars inte hade haft möjlighet att besöka Skansen.

Utställning i rulltrappshallen

Den uppstartade utställningen i rulltrappan och rulltrappshallen som öppnade under 2022 har under 2023 fortsatt att utvecklas med ny information och utställningsteknik. Arbetet kommer även fortlöpa under 2024. Till denna utställning har projektet även inkluderat digitala stationer i tre olika miljöer på Skansen där gästen får lära sig mer om vår mat, vår påverkan på miljön och inom kort även om näringskedjan. En digital tipspromenad med avstamp i rulltrappshallen ska ta besökaren runt Skansen till stationer med frågor om biologisk mångfald.

Biologiska mångfaldens dag

Under dagen utfördes en rad aktiviteter kopplade till biologisk mångfald. Aktiviteten var öppen för både vanliga gäster och skolgrupper.

Den kulturhistoriska öppna verksamheten

Gästmötet på Skansen har en unik bredd och omfattning. Som gäst möter du en mängd pedagoger med varierande bakgrund. Utöver museipedagogerna bidrar cirka 100 hantverkare inom olika skrån, och drygt 200 volontärer i förmedlingen till gäst. I den förmedlande verksamheten deltar även Skansens egna hantverkare, antikvarier, skräddare och trädgårdsmästare med flera. Under året har det återigen varit möjligt att öppna fler museimiljöer.

Under året har Skansen återupptagit Öppna visningar, visningarna är en introduktion till vad Skansen är och tar även med gästerna i en annars stängd miljö. Visningarna erbjuds både på svenska och på engelska. Visningarna har i år varit välbesökta och planeras att genomföras även nästa år.

Samarbete med gymnasieskolor, vuxenutbildningar, universitet och högskolor

Skansen erbjuder varje år ett antal praktikplatser inom park- och trädgårdsarbete, byggnadsteknik, kulturhistoriska området, den zoologiska verksamheten och marknadsenheten. Under året tog Skansen emot praktikanter, gymnasieelever, praoelever samt studiebesök ingående i olika utbildningar. Längden på praktik- och praoperioder samt studiebesök varierade från en dag upp till ett par veckor eller månader. I enstaka fall har Skansen även tagit emot lärlingar vars praktikperiod sträcker sig över flera år.

Nedan presenteras ett urval av årets aktiviteter:

Bygg- och fastighetsavdelningen tog emot en praktikant från Svenljunga naturbruksgymnasium, två praktikanter från St Eriks gymnasium och en praktikant från Bergstrands arbetsmarknadsutbildning gällande målerisidan. Fyra gymnasieskolor, Nacka gymnasium, St Eriks gymnasium, Traditionsbantverkarna och Bromma Gymnasium, har även varit på rundvandring på området kopplat till snickeri, målning och hantverk.

Zoologiska avdelningen tar årligen emot ett större antal APL-elever (arbetsplatsbaserat lärande) från Naturbruksgymnasium, genom ett kontinuerligt samarbete med Spånga gymnasium, Realgymnasiet Stockholm och Djurgymnasiet Stockholm med fasta praktikperioder där längden varierar mellan enstaka dagar upp till fem veckor. Praktiken syftar till att i första hand förbereda eleverna för djurvårdaryrket. Vidare har avdelningen ett samarbete med Anna Whitlocks gymnasium genom handledning av elevernas gymnasiearbeten. Under året har även samarbetet med Stockholms universitets lärarutbildning fortsatt. Projektet riktar sig till lärare i lågstadiet som läser momentet "naturvetenskapsämnenas didaktik med inriktning mot hållbar utveckling" och Skansen har bidragit med tips utifrån praktisk erfarenhet samt visat på det utbud som finns tillgängligt för skolan.

Sedan kursstart 2015 har Skansen samarbetat med Hermods YH-utbildning för trädgårdsmästare. Representant från Skansen ingår i utbildningens ledningsgrupp vilket gör att Skansen har inflytande över kursernas innehåll och utformning. Samarbetet med Hermods YH-utbildning är viktigt då det ger möjlighet till kunskapsspridning, väcker intresse för Skansen som besöksmål för trädgårdsintresserade samt att praktiken kan leda till anställning. Samarbetet med Hvilan trädgårdsutbildning har fortsatt och under sommaren togs 1–2 grupper per vecka emot för praktik. I början av sommaren togs tre praktikanter från Skillebyholms trädgårdsmästarutbildning samt en praktikant från Enköpings trädgårdsmästarutbildning emot. Under hösten togs två praktikanter från Enköpings trädgårdsmästarutbildning och en praktikant från Hermods emot. Första årskullen trädgårdsmästarstudenter från Hermods togs emot under en heldag där de fick lära sig mer om vilka maskiner, stora som små, som används i trädgårdsyrket. Utöver att ta emot praktikanter bidrar Skansen med uppdragsutbildningar inom till exempel lie-skötsel och slätter.

Kulturhistoriska avdelningen har även under 2023 haft ett återkommande samarbete med Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap på Stockholms universitet. I år har även fyra praktikanter tagits emot till den pedagogiska enheten. Studenterna deltog i pedagogiskt arbete genom att till exempel förbereda, genomföra och analysera pedagogisk verksamhet med fokus på gästmötet.

En student gjorde en genomlysning av samtliga kulturhistoriska visningar för att säkerställa att inslag från hållbarhetsplanen implementerades i visningsverksamheten och en annan student tog fram ett kunskapsunderlag kring barnarbete i Sverige. Materialet kommer användas i förmedling och gästmötet.

Östersjödagen firades brukligt på BSSC och denna gång med lärare och rektorer för högstadiet och gymnasiet som målgrupp. På plats fick de även ta del av inspirationsföreläsningar av bland annat klimatpsykolog Kata Nylén samt klimatkampen Oskar Kihlberg. Målet var att stötta lärare i frågor och känslor kring klimatförändringar hos elever. Eventet möjliggjorde fortbildning, att få nätverka med andra lärare och att få stärkas i sina yrkesroller.

Utbud för barn och unga

Barn och unga är en viktig målgrupp, samt en stor del av programverksamheten, och det pedagogiska utbudet syftar till att ge barn både kunskap och lek på Skansen. För att tillgodose den unga publikens behov erbjuder Skansen interaktiva aktiviteter som kombinerar lek med lärande. Dessutom betonas både visuell och textbaserad kommunikation för att göra informationen tillgänglig och lockande för barnen samt för att tilltala deras föräldrar. I tabellen nedan redovisas driftskostnaderna, uttryckt i tusentalskronor, för en del av arbetet riktat mot barn.

Verksamhet riktad mot barn (belopp i tkr)	2023	2022	2021
Lill-Skansen	4 825	6 093	3 268
Lovverksamhet	44	85	
Sportlov	81	81	
Barnaktiviteter		68	33
Höstlov	263	56	44
Cirkus	136	28	4
Barn och böcker	20	13	
Ponnyridning	3	12	4
Nöjesfält		8	1
Musik & allsång	793		

Tabell 8 visar driftkostnaderna för delar av Skansens arbete riktat mot barn för åren 2021–2023 (uttryckt i tkr)

Cirkusskola

I Bragehallen har Cirkus Normal genomfört prova-på-aktiviteten Cirkusskola på lördagar under vårvintern samt på vardagar under sportlovet. Vid aktiviteten har unga cirkusinstruktörer engagerat gästerna som har fått prova på att vara cirkusstjärna för en dag, lära sig klättra i tyg, gå på lina, jonglera och balansera på en boll.

En del av aktiviteterna var även tillgänglighetsanpassade för personer med fysiska funktionsnedsättningar och tillgängliga för icke-svensktalande gäster. I snitt deltog cirka 200 personer per dag (enligt en manuell uppskattning).

Sportlov

Under sportlovet arrangerades en rad aktiviteter riktade till barn, exempelvis fick gästerna prova på *Lekar från förr*, delta i tipspromenad, Skansenbingo, tälja och rita i skogens hus, lyssna till sägner och berättelse i Back-Mats stuga och läsa böcker i höet i höladan på Älvrosgården. I Järnhandlarbostaden gestaltades järnhandlarfamiljens förberedelser inför skridskoturen. Det gavs också möjlighet att träffa brandmän och ambulanspersonal på Sollidenplan, delta i cirkusskola, djurprat, djurvisningar med Kapten Reko vid Lill-Skansen och BSSC eller delta i Öppet labb. Sportlovet lockade cirka 22 700 besökare (35 000 år 2022, stängt 2021).

Kulturnatt Stockholm

Stockholms Kulturnatt med gratis entré genomfördes i år på ett flertal platser med totalt 200 olika program och arrangörer. Under kvällen fick gäster uppleva tiden innan det elektriska ljusets intåg, i Back-Mats stuga kunde gäster lyssna till berättelser om gamla tiders annorlunda sömnvanor och en dygnsrytm före industrialismen, i Bollnässtugan kunde gäster lyssna till berättelser kopplade till temat natt och mörker. Kulturnatten är ett viktigt tillfälle för Skansen att tillgängliggöra kulturliv och att vara en del av ett aktivt kulturliv. Kvällen gästades av cirka 3 000 personer.

Hoppfallerej – Astrid Lindgrens Värld på Skansen

Under en helg i maj anordnades det populära programmet ”Hoppfallerej” (tidigare kallat ”Tjolahopp Tjolahej”) men tillfälligt omdöpt med anledning av Emil i Lönnebergas jubileum) med aktiviteter med anknytning till Astrid Lindgrens sagovärld med extra fokus på födelsedagsbarnet Emil. Gästerna fick möjlighet att prova på en inte-stöta-marken-bana, hoppa i höstack, styltgång, rulla tunnband och gå på taknock som Madicken. Vidare anordnades en tipspromenad och en småländsk torghandel. Gästerna kunde gå på allsång med fröken Prysselius, Kling och Klang och Pippi samt lyssna till en stor hyllningskonsert till Emil på Sollidenscenen. Cirka 22 300 besökte Skansen under dagarna (20 300 år 2022).

Barn och böcker

I samarbete med Stockholms Utbildningsförvaltning, Stockholms Stadsbibliotek och Astrid Lindgren Memorial Award genomfördes ”Barn och böcker” i slutet av maj. Det är en mycket populär temadag för skolklasser med olika aktiviteter för att uppmuntra till läslust och lärande. Programmet innehöll både öppna och förbokade aktiviteter för skolklasser från Stockholm stads grundskolor.

Årets tema var "Liv" och de förbokade aktiviteterna bestod av visningar och berättarstunder i kulturhistoriska miljöer samt kulturhistoriska och zoologiska vandringar. Visningarna blev snabbt fullbokade. Finalen för en stor tävling "En bok i världen" hölls på Sollidenscenen tillsammans med bland annat Stockholms stads borgarråd. I Bragehallen hölls en utställning av skolbarnens tävlingsbidrag samt pysselverkstad tillsammans med Stockholms stadsbibliotek.

Lekar från förr och Retrolek

På Hazeliusängen fick gästerna leka lekar från förra sekelskiftet såsom styltgång, rulla tunnband, säckhoppning och dragkamp. Vid Galejans dansbana kunde gästerna delta i spel och lekar från folkparkstidens glansdagar såsom twistband, rockringar, lådbilar och olika brädspel.

Vandringsorkestern och Lill-Skansenteatern

I samarbete med Teater Pegasus Produktion och KfS arrangerades föreställningar för barn på Lill-Skansenscenen under sommarmånaderna. Dagligen genomfördes fyra föreställningar om cirka 20 minuter vardera. Den ena föreställningen "Sopa eller soppa?" var en klimatsmart föreställning med Kapten Reko och Lill-Skansenteaterns ensemble. Den andra föreställningen "Sjung med!" var en interaktiv sångstund med Kapten Reko och Lill-Skansenteaterns ensemble. Kapten Reko har varit en del av skolutbudet under året men har också varit publikt för alla gäster under perioder. Vandringsorkestern rörde sig runt på området och bjöd på musikunderhållning.

Höstlov

Under höstlovet arrangerades ett spännande och lekfullt program för hela familjen. Med utgångspunkt i Stadskvarteret via Älvrosgården och Spegeldammarna kunde barn delta och finna lösningen till ett klurigt mysterium "Hemliga sällskapet och det mystiska elixiret". Till hjälp gavs en karta ut och möten erbjöds med olika karaktärer som Månglerskan, Journalisten, fru Corell och mamsell Snille. I lektionssalen på Lill-Skansen kunde barnen pyssla och tillverka fladdermöss, spindlar, spöken och fågelskrämmor. I Bollnässtugan kunde gästerna möta de kloka som gav råd om hur åkommor och bekymmer botas med hjälp av magi, läkeväxter och dolda makter. Skansens berättare medverkade med berättelser om spöken, gastar och andra kusliga varelser på engelska och svenska i Back-Mats stuga. Sammanlagt gästade cirka 31 000 gäster höstlovet (40 700 år 2022, 31 800 år 2021).

Program med seder, traditioner och högtider

Samernas nationaldag

Under året har Skansen med stor framgång fortsatt driva det nätverk av personer med samisk anknytning som startades förra året, vilket har resulterat i flera intressanta samarbeten med bland annat Sameföreningen Stockholm. I samverkan anordnades samernas nationaldag den 6 februari. Saemien Sijte var öppet hela dagen och gästerna kunde ta del av förmedlingen kring samiskt liv, identitet och kultur. Vidare fick gästerna möjlighet att smaka på Gáhkku (samiskt bröd). Under dagen fick gästerna möta samisk kultur i olika former, både att lyssna och se, men även att prova på själv. Skolklasser och privatpersoner erbjöds filmvisning med ett urval av samiska filmer, pyssel med samiska förtecken, dans-workshop med inspiration från det samiska livet. Elsa Maria Nutti höll även i ett författarsamtal.

Påskan

Under påskperioden arrangerades en rad olika aktiviteter på området. Gästerna kunde ta del av påsktraditioner i Posthuset, Oktorpsgården, Skånegården och Järnhandlarbostaden. Gästerna fick binda sin egen kvast, lyssna till sägner om påskkärringar, trollpackor och andra magiska väsen i Back-Mats stuga, måla sig till påskkärring eller påskhare i Skogens hus, delta i häxkvasthoppning samt gå en tipspromenad. På långfredagen arrangerades en ukrainsk äggmålning samt lettisk och estnisk äggfärgning i samordning av Letternas riksförbund. Vid Skånegården arrangerades äggplockning och äggrullning. I Seglora kyrka anordnades även ett par olika konserter och spelmän bjöd på låtspel vid Älvrosgården. Hela perioden attraherade cirka 54 000 gäster (51 000 år 2022, 34 800 år 2021). Som ett tillägg medverkade Skansen på Stockholms Centralstation och erbjöd påskpyssel för alla passerande.

Valborg

Valborg firades traditionsenligt på Skansen och Sollidenscenen. Årets program bestod av två delar, den första delen arrangerades i samarbete med Studenternas Centralorganisation (SSCO) och ägde rum på eftermiddagen. Vårsånger sjöngs av studentkören A Scalpella och spexig underhållning gavs sedan av den Medicinska föreningen damspex Flix. En fanborg med 25 fanor och 8 standar från Stockholms lärosäten ramade in scenen där tal hölls av SSCO:s ordförande och rektor vid Sophiahemmet Högskola. Vidare delades priset "Årets Studentvän" ut. Under den andra delen av programmet, "Sköna maj välkommen", fortsatte spex och galna upptåg, ett vårtal hölls av författaren Malin Persson Giolito och valborgsmässobålet tändes av Skansens folkdanslag till vårsånger av Stockholms Studentsångare.

Kvällen avslutades med underhållning och musik på Sollidensscenen. Programmet uppmärksammade även den internationella jazzdagen och avrundades med en jazzfinal. Under dagen erbjöd Skansen fri entré för alla studenter. Totalt gästantal på Skansen var 16 700, varav cirka 1 900 studenter.

Norges nationaldag

Den 17 maj genomfördes ett traditionsenligt firande av Norges nationaldag i samarbete med Norges ambassad, Det Norske samfund och Sjømannskirken. Dagen firas till minne av undertecknandet av den norska grundlagen och den nationella självständigheten. Likt tidigare år genomfördes en parad från Nybroplan och ett scenprogram på Sollidensscenen. Scenprogrammet innefattade tal, nationalsånger och musikunderhållning genomförda av Adolf Fredriks musikklasser och Solveig Bergersen. Högtidstal hölls av talmannen och Skansenchefen. Totalt gästantal var cirka 2 500, varav 1 300 personer deltog i festtåget (7 100 år 2022, digitalt firande år 2021).

Sveriges nationaldag

Sveriges nationaldag firades hela dagen med varierande inslag för att kunna erbjuda något för alla. Bland annat kunde gästerna möta cykelsemestrarna, prova på stigcykling, prova på naturslöjd, måla och tillverka egna flaggor, lyssna till berättelser om folktrons magiska väsen samt delta i lekar från förr och retrolek. Nytt för i år var även kokkar från olika landskap som serverade varianter och nytolkningar av olika landskapsrätter på Marknadsgatan för att uppmärksamma att Stockholm tagit plats som Europas gastronomiska huvudstad. Konserter gavs i Seglora kyrka och scenprogrammet vid Sollidensscenen inleddes med ett förprogram arrangerat av Stiftelsen för Sveriges nationaldag. SVT sände senare ett traditionsenligt nationaldagsfirande från Sollidensscenen där kungafamiljen, talmannen, statsministern samt Skansens vd med respektive närvarade. Programmet bjöd på framträdanden från flertalet kända artister och Kung Carl XVI Gustav höll ett högtidstal samt delade ut fanor till utvalda föreningar. Cirka 15 700 gäster besökte Skansen under dagen (14 100 år 2022, 4 200 år 2021).

Sommaraktiviteter på Bollnästorget

Med syftet att levandegöra hjärtat av Skansen arrangerades aktiviteter under sommarmånadernas samtliga dagar. Naturslöjd arrangerades dagligen där gästerna fick skapa med det som naturen har att erbjuda; insektshotell och kottdjur tillverkades, feststänger i anslutning till midsommarhelgen och skapelser med rönnbär i augusti. I anslutning till aktiviteterna gavs information om Allemansrätten. Vidare gavs berättelser om magiska väsen i Bollnässtugan och Skansens spelmän underhöll gästerna med Folkmusik i Bollnässtugan. Gästerna gavs även möjlighet att låna rockringar och hopprep.

Folkdansuppvisningar

Uppvisning av folkdans med Skansens folkdanslag med spel från Skansens spelmän ägde rum under sommarmånaderna på Tingsvallenscenen. Dessutom arrangerades ett interaktivt program där gästerna fick prova på folkdans och delta i danslekar. En presentatör vägledde gästerna på svenska och engelska där fyra till åtta danspar medverkade samt två spelmän. Uppvisningarna är en grundpelare i Skansens breda utbud vars syfte är att underhålla gästerna samt sprida intresse för och kunskap om folklig dans. De danser som presenterades i programmet är gruppdanser och pardanser med varierat geografiskt ursprung och rötter i olika tider. Uppskattningsvis deltog cirka 165 gäster vid varje uppvisning.

Drop-in bröllop

I år genomfördes återigen utomhusbröllop på Tingsvallen, både kyrkliga och borgerliga. Skansens spelmän och Vandringsorkestern underhöll i entrén och längs vägen upp till vigselområdet. På plats fanns vigselförrättare och vittnen samt fotografer, florister, makeup-artister, nagelteknolog och ombytestält. Gäster hade även möjlighet att köpa något att äta och dricka i champagnebaren samt kunde paren välja en sång ur bröllopsrepertoaren. Restaurangerna erbjöd särskilda bröllopsmenyer och picknickkorgar.

Midsommar

Midsommar på Skansen upplevdes under tre dagar genom ett genuint midsommarfirande med flertalet olika aktiviteter. På midsommarafton restes majstången och barnen fick binda björklövskransar vid Orsakullen. Gästerna kunde delta i dans och lekar tillsammans med Skansens spelmän och Skansens folkdanslag. Vid Kyrkhultsstugan berättade kloka gumman om de väsen och magiska krafter som verkar i midsommartid och vid Motjärn spelade Skansens spelmän låtar. I Seglora kyrka bjöds det på nordiska folksånger, georgisk polyfoni och amerikansk old time vid flertalet konserttillfällen. Därutöver arrangerades folkdansuppvisningar med Skansens folkdanslag och Skansens spelmän bjöd på svängig folkmusik att dansa till på bollnästorget dansbana. Senare på kvällen bjöd dansbandet Sandins upp till dans. Midsommarfirandet hade cirka 44 800 gäster (39 000 år 2022, 12 600 år 2021).

Jazz på Skansen

Med jazzklassiker som en röd tråd erbjöds Skansens gäster ett brett och varierat utbud på Sollidenscenen under sex onsdagskvällar. Programserien hade som ambition att spela en repertoar tillgänglig för musikälskare i stort för att på samma gång vara attraktiv för inbitna jazzrävar. Nils Landgren var konferencier och medverkade gjorde jazzmusiker i världsklass från Sverige, Norge, Danmark och USA.

Allsång på Skansen

I samarbete med SVT, och med Pernilla Wahlgren som allsångsledare för första gången, arrangerades traditionsenlig allsångsunderhållning på Sollidenscenen. Allsången visades även på SVT1 och SVT Play. Allsången lockade cirka 111 000 (95 000 år 2022, 46 700 år 2021).

Dansen på Skansen

Från midsommar fram till september bjöd Skansen upp till dans med några av Sveriges bästa orkestrar på Galejans dansbana. Beroende på kväll kunde gästerna dansa storbandsbans, gammeldans, blandad dans samt modern dans. Danspubliken kunde under säsongen dansa till Sandins, Xplays, Fernandez, Highlights, Matz Bladhs, Blender, Streaplers, Callinaz, Kjellez, Expanders, Martinez, Per Håkans, Jannez, Casanovas, Saunders, Foxie, Voize, Hollyz och Micke Ahlgrens. Under fem måndagskvällar dansade gästerna till Leif Kronlunds Storband.

Sommarkonserter

Konserter sommaren på Skansen bestod av tio konserter på Sollidenscenen och två konserter på Galejan. Bland annat uppträdde Carola, Benjamin Ingrosso, The Nomads och The White Buffalo. Nytt för i år var även att genren stand-up tog plats i form av Johan Glans Standup och Revolver Comedy. Vidare anordnades för första gången den latinamerikanska festivalen Latin Village Festival där gästerna kunde ta del av latinamerikansk mat, musik och dans.

Hantverksdagarna

Hantverksdagarna genomfördes för tredje året i rad. Programmet pågick under helger i september och innehöll en rad olika programpunkter på temat hantverk, slöjd och byggnadsvård. Nytt för i år var ett nära samarbete med Hantverkarna Stockholm och ett större fokus på samtida Hantverk i form av prova-på-aktiviteter i Bragehallen och en utställning med konsthantverk i Bredablick. Genom att visa både historiskt och samtida hantverk visar Skansen upp en rik hantverkstradition och belyser hur hantverk fortsätter att utgöra en viktig del av samtiden. Utställningen "Bred blick på hantverk" i Bredablick fokuserade på bredd då det visade upp verk av både väletablerade veteraner och nyexaminerade kreatörer. Varje dag erbjöds även minst en bokningsbar visning av Skansens egna målare, antikvarier och museiassistenter.

Runt om på området, främst i Stadskvarteret, på Bollnästorget samt i de museala byggnaderna erbjöds inspirerande aktiviteter för både barn och vuxna. Bland annat kunde gästerna tälja tillsammans med en yxmakare, marmorera papper, möta självhushållarna Krusenbergsodlarna samt delta i fönsterrenovering, växtfärgning och smide.

En stor grupp interna och externa hantverkare och arbetsgrupper medverkade i programmet såsom Skansens Byalag, Skansens borgerskap, Skeppsholmens folkhögskola, Stockholms Hemslöjdsförening och Linodlarföreningen. Genomförda gästundersökningar visade att programmet var mycket uppskattat och medverkande hantverkare uttryckte att det var mycket roligt och givande att få en direktkontakt med nyfikna gäster.

Höstmarknad anno 1900

I samarbete med Skansens byalag arrangerades höstmarknad vid Skånegården under en helg i september. Gästerna kunde pröva på lekar från förr, krossa porslin och dansa med Nacka Hembygdsförening. Vidare kunde gästerna inhandla hantverk och allehanda varor samt äta kolbullar och kroppkakor. Värmdö Durspelare och dansare ur Skansens folkdanslag deltog och diverse återkommande karaktärer gästade marknaden som Sala-Janne, fjärdingsman och kvinnoakskvinnan. Höstmarknaden var välbesökt i år med ett gästantal om 23 000 (9 100 år 2022, ingen höstmarknad år 2021).

Modelljärnväg

I samarbete med föreningen MälarModulMöte ställde Skansen ut en stor modelljärnväg, i moduler om ca 100cm x 40cm i skalan 1:87, på Galejans dansbana. Modellen avbildade ett mellansvenskt landskap sommaren 1971 med tidens byggnader, tåg, fordon och detaljer. Gästerna kunde röra sig runt om banan och följa tågens färd genom landskapet. Tidskriften "Allt om Hobby" arrangerade modellbygge och figurmåleri för barn i anslutning till modelljärnvägen. Vidare fanns Stockholms Modelljärnvägsklubb, Modelljärnvägsföreningen Smalspårsfrämjandet och modellbyggare Jörgen Edgar var på plats med utställning och försäljning. Dessutom byggde Stockholm Live Steamers upp en bana med modeller för ånglok. Sammanlagt gästade cirka 4 300 gäster modelljärnvägen.

Winter Lights

Winter Lights är ett nytt, spännande koncept som kommit till Sverige via ett nytt samarbete med internationella partners. Gästerna kunde från och med höstlovet fram till slutet av januari 2024 uppleva unika ljus- och ljudinstallationer som gav liv åt historien och miljön på Skansen. Som gäst bäddas besökaren in i ljus och ljud under en 1,2 km lång promenad. Under promenaden fanns även mat- och dryckesförsäljning samt butiksförsäljning. Promenaden erbjöds på eftermiddagarna och kvällarna, då mörkret gav den rätta miljön för upplevelsen. Upplevelsen lyfte fram en del av Skansen där det annars inte händer så mycket vintertid. De miljöer och hus som besökaren passerar har gett inspiration till de ljusinstallationer som finns längs vägen. Exempelvis var Motjärnsskogen ljussatt som en sagoskog där människans och djurens världar möts, Motjärnsgruvan visade upp 100 eldar som tillsammans med ljudinstallationer förde tankarna till hur järnmalm bröts med eld och blommorna vid växthusen var inspirerade av de blommor som växer på platsen under vår och sommar.

Evenemanget öppnade även upp för att bjuda in gäster under en tid på dygnet då parken oftast håller stängt. Under 2023 upplevde 32 000 personer evenemanget.

Julen på Skansen

Jul på Skansen ska få gästerna att lära känna och reflektera kring Sveriges tradition att fira jul, uppleva julstämning och förbereda sitt eget julfirande. Programmet började med julmarknad fredag den 24 november och avslutades med trettonhelg och julgransplundring den 6–7 januari 2024. Nytt för i år var utökade öppettider under julmarknadsdagarna.

Samtliga julmarknadsdagar dansades det runt granen till musik av Julorkestern och vid fem tillfällen på Bollnästorget dansbana. Dansare från skansens folkdanslag ledde gästerna runt i dansen. Dessutom var det Julverkstad i Bragehallen med olika julpysselaktiviteter där prydnader och dekorationer skapades med återvunnet material. I Bredablick uppmärksammades det att ljusstöpning ägt rum på Skansen i 100 år och vid aktiviteten kunde gästerna själva få prova på att stöpa ljus. Vidare kunde den yngre publiken träffa och interagera med jultomten i Bragehallen och lyssna till julsånger i Back-Mats stuga. Under helgdagarna deltog kören Cantare med julsånger i parken, i Missionshuset kunde gästerna sjunga julsånger och i Seglora kyrka anordnades julkonserter. I mellandagarna höll även ett 20-tal marknadsbodar öppna så att gästerna kunde köpa dryck, delikatesser, hemslöjd och design. I Bragehallen kunde gäster under hela jullovet spela olika sällskapsspel, läsa en rolig bok eller få knäpa ihop olika pyssel.

Inom ramen för hela julperioden levandegjordes det immateriella kulturarvet med dans och musik, berättande, hantverk och pyssel. Gästerna kunde göra en tidsresa i julens tecken och få se julfiranden från 1830-talet och framåt, från enkla julfiranden och mer maffiga.

Traditionellt luciafirande med kortege från Hovstallet genomfördes på Sollidenscenen helgen innan lucia och på luciadagen kunde gäst ta del av ett vandrande luciatåg på området. I Seglora bjöds det på luciakonserter och i Ordenshuset arrangerades ett luciafirande som på 1920-talet.

Sammanlagt gästade cirka 193 000 gäster Skansen under julperioden, räknat från 23 november till och med 7 januari 2024 (165 000 år 2022, 142 000 år 2021).

Nyårsfirande

2023 års nyårstalare var Tomas von Brömssen och firandet leddes av Nikki Amini och Micke Leijnegard. Tolvslaget på Skansen direktsändes i SVT1 och sågs av cirka 1 miljon tittare. Under dagen firande cirka 9 000 personer på plats.

6. Samverkan med samhällsaktörer

Skansen är en aktiv medlem i många av de främsta organisationerna och föreningarna inom både musei- och djurparksområdet. Skansens mångfald medför att det kontinuerligt uppstår möjlighet till nya kontakter i samhället. Genom hållbara relationer och samarbeten har utvecklingen av Skansen som kunskapsförmedlare fortsatt under 2023.

Volontärverksamhet och samarbeten med samhällsaktörer

Sammanlagt har cirka 180 personer engagerat sig som volontärer i den kulturhistoriska förmedlingen under året. Med volontärverksamhet avses i övergripande bemärkelse de insatser den enskilde individen väljer att göra av fri vilja och som primärt inte motiveras av finansiella fördelar eller lön. En volontär på Skansen uppfyller dessa kriterier och erhåller således ingen ekonomisk ersättning från Skansen. Volontärernas närvaro på Skansen möjliggör öppethållande och specialistkunskaper i ett par museimiljöer.

Under året bidrog följande volontärsgrupper med kunskap och gott bemötande:

- Skansens kolonister: genom samarbetet med Koloniträdgårdsförbundet engagerades 26 kolonister i mötet med gäst från maj till september.
- Skansens barnmorskor: mötte gäster utomhus och i Statarlängan, inom ramen för samarbetet med Svenska Barnmorskeförbundet. Sammanlagt engagerades 14 barnmorskor under sommaren.
- Skansens järnhandlare: intresseföreningen höll Järnhandeln öppen 281 dagar, fördelat över helåret men med tonvikt på högsäsongerna, och var bemannad av 20 järnhandlare. Nytt för i år var att järnhandlarna på eget initiativ även medverkade i programmet Stadsliv.
- Skansens konsumentanter: I Konsumbutiken verkade 30 volontärer genom Konsumentföreningen Stockholm under 192 dagar fördelade mellan sommarens och julens högsåsonger och skollov.
- Utöver detta berättade och hänvisade 28 "Välkomnande volontärer", under april, maj och oktober, gästerna dagens utbud på Skansen.

Kommentar volontärverksamhet:

I Skansens upprättade volontärpolicy finns följande målsättningar för vad Skansen vill uppnå genom att engagera ideella krafter och samarbeta med civilsamhället:

- *Mervärde i gästens upplevelse på Skansen*
- *En stärkt demokratisk process genom att människor med varierande bakgrund, ålder och kön inbjuds till ökad interaktivitet och medberättare av vår gemensamma historia*
- *Ämnesspecifik kunskapsuppbyggnad inom Skansens organisation*
- *Effekt där volontärerna som ambassadörer stärker Skansens varumärke*
- *Stärkt position för Skansen som lokalt besöksmål, genom att fler stockholmare engagerar sig*
- *Ett utökat samarbete med företag och organisationer som låter sina anställda avsätta arbetstid till volontäruppdrag*

Den volontärverksamhet som redovisas ovan har volontärer och samarbetspartners hjälpt Skansen uppfylla dessa målsättningar. Deras bidrag till gästupplevelsen var mycket betydelsefulla och uppskattade.

Skansens byalag

Skansens byalag är en ideell förening med medlemmar med intresse för natur- och kulturhistoria samt kunskap om äldre arbetsliv och hantverk på landsbygden. Byalagets verksamhet syftar till att stödja Skansen i sin strävan att levandegöra natur och kultur samt att främja kunskap om Skansen och dess kulturhistoriska verksamhet. Byalaget, som har runt 120 medlemmar, organiserar årligen kurser och utflykter för öka och stimulera medlemmarnas kunskap om hantverk, kulturhistoria och Skansen.

Under 2023 arrangerades ett flertal aktiviteter inom ramen för olika program där Skansens byalag medverkade med exempelvis kvastbindning, slätter, repslagning och byk. Skansens byalag svarade även för arrangemanget av Höstmarknad som vid sekelskiftet 1900.

Textilhögskolan i Borås

Under året har den textila enheten påbörjat ett samarbete med textilhögskolan i Borås där elever vävt upp huvuddukar med bård i två färgsättningar. Huvuddukar med bård är ett försvinnande textilt kulturarv och efterfrågan har varit stor från andra friluftsmuseer att få köpa av Skansen när produktionen är klar. Projektet kommer att fortlöpa under 2024 och totalt kommer 250 huvuddukar produceras. De producerade huvuddukarna kommer att komplettera byalagets dräkter samt integreras i brukssamlingen.

StockholmsRosen och rosenträdgårdens volontärer

I april 2019 tecknades ett samarbetsavtal mellan Skansen och StockholmsRosen som är Svenska Rosensällskapets Stockholmsförening. Det innebar att volontärer som engageras ska bidra med kunskap och praktisk vård av rosor i en omfattning som bestäms årligen. Volontärerna ska möta Skansens gäster och förmedla kunskap under vissa perioder varje år. I slutet av juli anordnades en kurs i sticklingsförökning med StockholmsRosen. Cirka 15 personer från trädgårdsenheten samt medlemmar i StockholmsRosen träffades i Rosengården och fick lära sig hur man tar sommarsticklingar på rosor. Tillsammans togs ett hundratal sticklingar av de rosor som Skansen behövde fler av. Vissa utav dessa finns inte i handeln vilket gjorde det än mer viktigt att föröka dessa.

Kommentar: Syftet med samarbetet är att göra Skansen till ett attraktivt besöksmål och träffpunkt för rosintresserade, samt att ge Skansens gäster kunskap om bland annat olika rosgrupper, rosens historia, skötsel, beskärning, rosodling och sortval samt sprida kunskap om kulturrosor.

Nätverket för volontärsamordnare inom Sveriges Museer

Skansen är sammankallande för nätverket för volontärsamordnare inom Sveriges Museer och under året anordnades två nätverksträffar. En nätverksträff hölls den 26 april under Sveriges Museers vårmöte i Västerås, då medlemmarna fick tillfälle att utbyta erfarenheter och inspirera varandra. Det andra nätverksmötet hölls på Pythagoras industrimuseum i Norrtälje.

Forskarfredag på BSSC

Årligen återkommande är medverkandet i Forskarfredag på BSSC, en dag som ger elever möjlighet att träffa forskare, bli inspirerade till olika former av forskning samt även kunskap och insikt om att det sker en omfattande forskning inom området som även sprider hopp om framtiden. Deltagandet är i samverkan med Stockholms universitet, Sveriges lantbruksuniversitet samt Stockholm Vatten och Avfall.

Projektet Cyklar, semester och allemansrätt

Skansen slöt i november 2022 ett treårigt samarbetsavtal med Cykelfrämjandet inför kommande år. Verksamheten, "Cyklar, semester och allemansrätt", ska utgöra en del av Skansens gästerbjudande under sommarens högsäsong och vara en publik aktivitet i form av en levande kulturhistorisk installation. Med start på Sveriges nationaldag kunde gästerna möta tidstypiskt klädda cykelsemestrare, med tält och packning cyklade de genom parken, slog läger och berättade om några viktiga faktorer för vår tids syn på semester. Detta var en gestaltning som tog in Skansen i 1950-talet och vidgade museiupplevelsen till ett nytt årtionde, ett viktigt steg mot moderna tider.

Föreningen för pedagogisk utveckling på svenska museer

Likt tidigare år har Skansen fortsatt samverka genom FUISM (föreningen för pedagogisk utveckling på svenska museer). I november deltog flera museipedagoger på deras höstkonferens med temat *Nya metoder för samtal och visningar inom museipedagogik*. Insikterna har applicerats inom det påbörjade arbetet med översynen av visningsverksamheten.

Linnédagarna

BSSC samverkade med Östra Reals gymnasium och arrangerade Linnédagarna. Under en veckas tid fick 50 gymnasieelever från hela landet lära sig mer om Östersjön, den forskning som bedrivs och om miljön i stort, tillsammans med lärare, forskare och experter. Linnédagarna blev också startskottet för en satsning kallad "Ungas röst för Östersjön" som är ett projekt mellan BSSC och Marint Kunskapscenter i Malmö och som finansieras av Ålandsbankens Östersjöprojekt. Projektet kommer att fortgå under 1-2 år och ska bidra till att stärka ungdomars kunskap och möjlighet att göra sin röst hörd kring miljö och klimatrelaterade frågor.

Utställningen "Brottsplats Östersjön"

En utställning om skräp under ytan kallad "Brottsplats Östersjön" placerades på BSSC mellan 11 april och 5 maj. Utställningen var ett samarbete mellan Rena Mälaren, Stockholm Vatten och Avfall samt BSSC.

Borgerskapet

Skansens borgerskap bemannar Skansens 15 hantverksmiljöer och består av omkring 100 yrkesverksamma hantverkare med djupgående kunskaper inom sina respektive hantverk. Genom deras engagemang finns en unik möjlighet att jämföra hantverket förr och nu, att demonstrera tekniker och att hålla äldre tillverkningsmetoder vid liv. Arbetet fortsatte likt föregående år och under sommarsäsongen var tre ytterligare hantverksmiljöer öppna. Nytt för i år var även två specifika visningar i hantverksmiljöer.

I Apoteket finns Sveriges äldsta bevarade apoteksinredning och här arbetar riktiga apotekare klädda enligt det sena 1700-talets mode. Under visningen *Gör din egen brännvinskryddning* välkomnades gästerna in i apoteket och möter apotekaren som berättar om den historiska miljön, tillverkningen av mediciner och synen på sjukdom och hälsa. Därefter fick gästerna själva prova på att göra en hälsobringande blandning.

I visningen *Tryck ett minne för livet*, vilken genomfördes i boktryckeriet, möttes gästerna av boktryckare i tidstypiska kläder och några av de få som fortfarande behärskar hantverket att trycka för hand i tidstypiska tryckpressar.

Boktryckaren berättade om den historiska miljön, om boktryckarkonsten och visade trycktekniker som var vanliga under många hundra år. Gästerna fick även möjlighet att prova handpressen och trycka egna kort att ta med sig hem.

Vidare medverkade borgerskapet vid hantverksdagarna, trädgårdsdagarna, Stadsliv och vid höstlovet. Att hantverksmiljöerna är öppna och bemannade ger ett utökat utbud gentemot gäst och en möjlighet för gäster att få prova på traditionella hantverk.

Båtbyggare

Under 2022 startades ett nytt samarbete tillsammans med Skeppsholmens folkhögskolas skepps- och båtbyggarlinje och samarbetet har fortsatt under 2023. Under augusti och september kunde gästerna träffa båtbyggare från Skeppsholmens folkhögskola som visade det unika hantverket bakom klinkbyggda båtar. Båten som byggdes på Skansen var en rekonstruktion av en gaveleka från Roslagskulla. Inför sommaren utvecklades samarbetet genom ett projekt där ett kunskapsunderlag om båtbyggarnas historia togs fram. Projektet genomfördes under våren och sommaren av en arbetsgrupp bestående av en lärare, en grupp elever samt en huvudskribent och projektledare från Skansen. Det framtagna underlaget fungerade både som stöd för båtbyggarna i mötet med gästerna och som ett utbildningsmaterial i undervisningen på folkhögskolan. Kunskapsunderlaget gav en fördjupad bild av det historiska sammanhanget kring hantverk och de människor som utövade yrket, med fokus på båtbyggarnas villkor under mitten av 1800-talet till början av 1900-talet.

Centralmuseernas samarbetsråd

Centralmuseernas samarbetsråd (CMS) är en nätverksorganisation och gemensamt samverkans- och samarbetsorgan mellan de statliga museimyndigheterna samt de stiftelser med museiuppgifter som får anslag från regeringen. Inom ramen för samarbetet ingår Skansens VD samt representanter från samlingsenheten i två av rådets tre arbetsgrupper – samlingsförvaltning och digitalisering.

Under 2023 har Centralmuseernas gemensamma kompetensutvecklingsprojekt ”Digitala museilyftet” startat upp. Projektet pågår från 2023 till 2026 och genomförs i samarbete med Riksantikvarieämbetet samt finansieras med stöd från Europeiska socialfonden. Syftet är en bred kompetensutveckling inom digitalisering och digitalt kulturarv och primär målgrupp är medarbetare och ledare på Sveriges centralmuseer. Årets insatser omfattar bland annat uppbyggnad av en projektorganisation samt påbörjat arbete med utformning av utbildningspaketet för de tre nivåerna; ledarskap, bas- samt spetskompetens inom digitalisering. Till projektorganisationen hör en expertgrupp där Skansen har en representant.

Arbetsgruppen för samlingsförvaltning har under året haft som övergripande ansvar att:

- Bevaka och råda centralmuseerna i gemensamma frågor på samlingsområdet.
- Främja gemensamt erfarenhetsutbyte gällande samlingarna.

Ett stort fokus under året har varit beredskapsplanering och restvärdesräddning.

Stiftelsen Föremålsvård

Samarbetet med Stiftelsens Föremålsvård (SFMV) har fortskridit under 2023. Utöver löpande digitalisering av ritningar och fotografier har Skansen tillsammans med SFMV arbetat för effektivisering av själva digitaliseringsprocessen.

Nordiska museet och projektet "Modekonfektionens genombrott i Sverige. Tre pionjärer: Graffman, Kleen, Richard (2021–2023):

Skansen och Nordiska museet samarbetade inom ramen för ett forskningsprojekt där Skansen tillhandahåller dokumentation samt dräkter designade av Erling Richard. Allt material som publiceras inom ramen för projektet ska publiceras Open Access enligt underlag från medelsgivaren RAÄ/FoU-medel för Centrala museers forskning. Skansen kommer under projektperioden att digitalisera och fotografera beståndet av Richards dräkter som finns i Skansens textilmagasin. Under året har utlån av dräkt skett.

Fryshuset och Studieförbundet Vuxenskolan – "Min karriär"

Samarbetet inom projektet "Min karriär" mellan Skansen, Fryshuset och Studieförbundet Vuxenskolan har under året fortsatt. "Min karriär" är primärt ett integrationsprojekt som syftar till att inspirera ungdomar till en kommande yrkeskarriär och visa på den enorma bredd av olika yrken det finns att välja på. På Skansen har ungdomarna fått mer insyn inom olika yrken och yrkesgrupper så som programproducenter, akvarister, djurvårdare, biologer och lärare.

BalticWaters2030

Under året har BSSC fortsatt samarbetet med BalticWaters2020 som på Ar, Gotland, driver ett projekt kallat ReCod. Projektet består av en uppfödning av torskyngel för att hjälpa dem förbi det känsligaste stadiet i utvecklingen för att sedan märka dessa och därefter släppa ut. BSSC har assisterat uppbyggnad och utbytt teknisk kunskap med Ars personal. De torskar som togs emot hösten 2022 uppvisar en fortsatt stor tillväxt, något som visar på ett stort hopp för återhämtningens möjligheterna även hos vild torsk. När dessa nya individer kom, som är vuxna, ses skillnaden i storlek väldigt väl vilket möjliggjort en ännu tydligare kommunikation mot gäst.

Under året höll BalticWaters i en tävling för högstadieelever där klasser fick lämna in förslag på åtgärder för ett eget valt miljöproblem i Östersjön. Vinnarna fick bland annat komma till BSSC på ett halvdagsbesök.

Samarrangemang

Familjedagar

Skansen är en populär plats när företag, organisationer och föreningar önskar genomföra familjedagar. Skansen har möjlighet att erbjuda mycket, oavsett gruppens sammansättning, gästens ålder och olika intressen. En familjedag anpassas till kundens önskemål, och erbjuder alltid något för alla. Vanliga inslag är – förutom entré till Skansen – inträde till Skansen-Akvariet, en tur med Skansentåget, ansiktsmålning och olika typer av visningar. Under året har event och familjedagar bland annat arrangerats för IF Metall, Xylem, Konsumentföreningen Stockholm, Kriminalvården, Karolinska institutet samt internationella grupper som fått uppleva svenska midsommartraditioner.

Winterrun

I samarbete med Marathongruppen arrangerades loppet Winterrun på Skansen i januari. Löpare kan springa antingen 5 eller 10 km med start- och målgång på Sollidenplan, varav cirka 2 km springs inne på området. I år var cirka 2 000 anmälda till loppet.

Sponsringssamarbeten

Goda samarbeten bidrar till Skansens utveckling och resultat. Att arbeta hållbart är nödvändigt för att behålla och förnya samarbeten som genererar intäkter till Skansen. Identitet och värderingar är viktiga för de partners som sponsrar Skansen. Vidare måste även Skansen vara attraktivt över tid och ha en långsiktighet i verksamheten.

Konsumentföreningen Stockholm

Det sju år löpande avtalet med KfS trädde i kraft 2020 och har som syfte att arbeta långsiktigt med hållbarhetsfrågor med extra fokus på barns relation till djur. Utöver ovan nämnda entréerbjudandanden för medlemmar arbetar parterna tillsammans med ett utbud av aktiviteter, kopplat till samhällsengagemang och miljöarbete. Detta för att Skansen ska kunna vara en plats för att sprida information och kunskap om miljö, mat och djuromsorg till målgrupperna barn, unga och barnfamiljer tillsammans med KfS. En ny avfallshantering i de publika områdena är på plats sedan tidigare och ytterligare nya avfallsstationer kommer att etableras under 2024.

Xylem

Avtalet med Xylem gjorde sitt sista år 2023 och därmed slutfördes flera projekt runt vattenhållningen på Skansen. Xylem har varit en långsiktig partner/sponsor där det globala hållbarhetsmålet nr 6 "Rent vatten och sanitet" är centralt. Vatten- och hygienlösningar är viktiga för att Skansen ska utvecklas på ett hållbart sätt. Fokus i avtalet är frågor kopplade till miljö, hållbarhet samt energieffektivitet. Utvalda projekt, till exempel en bättre lösning för säldammarna och tekniska lösningar för att lösa vattenflödet till Vadmalstampen, har lett till en utvecklad pedagogisk verksamhet och ökad tillgänglighet till miljöerna.

Arbetet sker bland annat genom kunskapsbaserat volontärskap som också leder till ett kunskaps- och kompetensutbyte mellan parterna. Xylem har även utvecklat en metod för att engagera anställda. Dels bjuds medarbetarna på en familjedag men också cirka 450 volontärtimmar under året - för anställda att hjälpa till med den vardagliga verksamheten både i djurparken och runt om på Skansen. Detta har skapat ett stort kulturellt engagemang och djupare förståelse för de värderingar som Skansen förmedlar. Skansen och Xylem är i stånd att förlänga partnerskapet i ytterligare fyra år med start 2024.

Stockholm Vatten och Avfall

Stockholm Vatten och Avfall, SVOA, är en partner till Baltic Sea Science Center. SVOA bidrar, förutom med sin unika kunskap om avfallsfrågor, även med ett driftsbidrag och ingångar i Stockholms stad för att kunna utveckla samarbeten med skolor.

Gemensamma publika projekt under 2023 har bland annat varit utställningen "Brottsplats Östersjön" som har belyst problemet med nedskräpningen i Östersjön.

7. Nationell spridning av kulturutbudet

Stiftelsen Skansen har inte till uppgift att bedriva verksamhet ute i landet, vilket framgår av Skansens stiftelseurkund, stadgar och av grundaren Artur Hazelius nedteckningar. Skansen vill likväl framhålla de många inslag, från olika områden i Sverige, som presenteras på Skansen under året och som ofta föregås av samarbete med museer, skolor och enskilda organisationer och företag.

Skansens scen- och nationalarena bidrar till att Skansen når ut till hela Sverige, genom Allsång och högtidligt firande av nationaldagen och nyårsafton. Även de digitala kanalerna skapar spridning långt utanför Stockholm.

Utlån

Under 2023 har utlån av landskapsfanor skett i samband med Riksdagens öppnande och fyra overaller har lånats ut från dräktsamlingen till Sven Harrys konstmuseum, vilket presenterats mer i avsnitten ovan.

DigitaltMuseum

Skansen tillgängliggör delar av sin samling och fakta om den på det digitala forumet DigitaltMuseum, se avsnitt om digital tillgänglighet. I och med detta tillgängliggörs delar av Skansens samlingar ytterligare.

8. Nationella och internationella erfarenhetsutbyten

Studiebesök på Skansen

Att ta emot studiebesök är en möjlighet för Skansen att visa upp sin verksamhet samt främja samarbete och kunskapsutbyte mellan olika organisationer inom Sverige och internationellt.

Kunskapsinhämtning till Skansens verksamhetsområden

Varje år deltar Skansens medarbetare och chefer i kompetensutveckling, seminarier och konferenser utanför Skansen och ibland även utanför Sverige. Detta säkerställer att kompetenserna inom Skansens verksamhetsområden upprätthålls, utvecklas och bidrar dessutom till erfarenhetsutbyte och kontaktnät med andra institutioner inom samma områden. Nedan presenteras ett urval från årets aktiviteter:

Kungliga Tekniska Högskolan

Då Skansen under ombyggnationer har genomfört sprängningar tog BSSC hjälp av forskare vid Kungliga Tekniska Högskolan för att mäta ljud och tryckmätningar i akvarierna för att säkra djurvälzfärden under externa arbeten. Resultaten kan och kommer att användas för att fortsättningsvis säkra djurvälzfärden under kommande arbeten.

Konventionen för biologisk mångfald

Sverige har som part i konventionen om biologisk mångfald (CBD) åtagit sig att arbeta för bevarande av traditionell kunskap om biologisk mångfald hos urfolk och i lokala samhällen samt att skydda och uppmuntra hållbart, sedvanligt nyttjande av biologiska resurser, i enlighet med artiklarna 8(j) och 10(c) i konventionen. Som en del av detta arbete har Skansens representant i programrådet för traditionell kunskap deltagit vid ett antal sammankomster under året.

Hanteringsträning kattdjur, 28–29 mars

En av Skansens djurvårdare deltog i en kurs i Kristiansand (Norge) som var inriktad mot djurvårdare som sköter och hanterar kattdjur, som exempelvis lodjur i djurpark.

Hanteringsträning är ett viktigt sätt att arbeta som djurvårdare för att på ett stressfritt och säkert sätt att kunna hantera djur.

Svenska Djurparksföreningens årsmöte och konferens, 19–21 april

Skansen deltog i den årliga konferensen och årsmötet som Svenska Djurparksföreningen arrangerar, detta år i Björneparken i Flå (Norge).

Museernas vårmöte, 25–27 april

Under ett par dagar i slutet av april deltog Skansen på museernas vårmöte, som i år arrangerades i Västerås. Temat för årets konferens var museer i samhällets tjänst – konsten och kulturarvets betydelse för samhällsutvecklingen. Under konferensen presenterade även kulturministern utmärkelsen Årets Museum 2023.

Seminarium i riksdagen – ”Djurparker behövs för bevarande, forskning och utbildning”, 8 juni

Representanter från Skansen deltog i ett seminarium i riksdagen som arrangerades av riksdagsledamöterna Rebecka Le Moine och Elin Nilsson tillsammans med Svenska Djurparksföreningen och World Animal Protection. Övriga deltagare var bland annat Jordbruksverket och forskare kring biologisk mångfald.

Friluftsmuseernas årsmöte, 7 september

Årets FRI-möte hölls på Gamla Linköping och temat för året var hållbar platsutveckling. Under dagarna hölls även arbetsgruppsmöten som innefattade byggnadsvård och hantverk, levande samlingar och pedagogik. Deltagarna gavs även möjlighet att följa med på visningar i museet.

EAZA-konferensen, 12–14 september

Ett flertal av Skansens medarbetare deltog på den europeiska djurparkskonferensen som hölls i Helsingfors. Under veckan deltog cirka 900 deltagare från 342 institutioner/djurparker från 70 länder. Över 100 olika möten av olika slag hölls under veckan med teman som kommunikation och bevarandearbete inom djurparker. Även mer detaljerade möten som handlade om specifika arter eller grupper av arter hölls också.

Swedish Gardens, 12–14 september

Ett par trädgårdsmästare deltog i Swedish Gardens föreningsträff i Göteborg som bland annat innefattade ett studiebesök på Gunnebo slott, Trädgårdsföreningen, Botaniska, Liseberg samt två nya stadsparker.

Internationella naturvårdsunionen, 21 september

Internationella naturvårdsunionen (IUCN) är en union med över 1400 medlemmar i cirka 90 länder, inklusive Sverige. IUCN har funnits i 75 år. I augusti genomfördes Sverigemötet på Skansen. IUCN är den globala organisationen som för samman länder, miljöorganisationer och andra aktörer för att hitta vägar för gemensamma, effektiva insatser för en hållbar utveckling med bevarad biologisk mångfald och uppnådda klimatmål. IUCN samordnar även arbetet med att ta fram *Rödlistan* över hotade växt- och djurarter.

Ekulturseminarium, 26–27 september

Skansen medverkade på ett nationellt seminarium på Nordiska museet som handlade om samlingsförvaltningssystem och tillgängliggörande av kulturarvsmaterial kopplat till Primus.

Trädgårdsmästarkonferens, 12–13 okt

Ett par trädgårdsmästare deltog i trädgårdsmästarkonferensen som anordnades av Hantverkslaboratoriet som i år hölls i Uppsala. I år var temat biologisk mångfald. Under dagarna möttes trädgårdsmästare från olika historiska anläggningar för att ta del av föreläsningar, delta i workshops, diskussioner samt nätverka med varandra.

Strategidagar, Riksantikvarieämbetet 9 november

Under år 2022–2023 har Riksantikvarieämbetet arbetat fram en nationell strategi för digitalt kulturarv. Skansen deltog under en digital strategidag som bestod av föredrag, panelsamtal och diskussioner.

Mångfaldskonferens, SLU, Uppsala, 15 november

Två medarbetare deltog i Mångfaldskonferensen som arrangeras på SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) i Uppsala. Konferensen handlade om det nya globala ramverket för biologisk mångfald, som klubbades igenom vid COP15 i Montreal i december 2022. På konferensen diskuterades hur det svenska miljömålsarbetet ska kunna bidra till en bättre utveckling för den biologiska mångfalden och till de globala målen.

Giftormshanteringskurs 27 november

Skansen deltog i en giftormshanteringskurs (då Skansen håller huggorm på Lill-Skansen) för att kunna arbeta säkert med, potentiellt farliga, djur.

Samlingsforum, 6–7 december

Skansen deltog på årets samlingsforum som hölls på Vasamuseet. Under dagarna togs ett brett grepp kring hållbarhetsfrågan med fokus på praktiskt arbete. Med utgångspunkt i Statens maritima och transporthistoriska museers hållbarhetsarbete diskuterades komplexa frågeställningar om kulturarvets värden i tider av omställning.

Diskussioner kring samlingsförvaltningens koppling till klimatmässig och social hållbarhet diskuterades.

Djurskyddskonferens, Jordbruksverket 5 december

Representanter från Skansen deltog i Jordbruksverkets årliga Djurskyddskonferens. Den handlade om djurskyddsregler och även den djurskyddsforskning som finns kopplat till ämnet.

Grodseminarium 8 december, Länsstyrelsen i Skåne län

Skansen deltog vid ett groddjursseminarium som Länsstyrelsen i Skåne län arrangerar årligen.

Studieresa till norra Sápmi

I september genomförde en av museipedagogerna en resa tillsammans med en intendent från Nordiska museet en studieresa till norra Sápmi för att lära sig mer om det samiska kulturarvet och vad man bör tänka på vid utställningar. Resan, som möjliggjordes via ett resestipendium från Nordiska museets och Skansens vänner, var mycket givande samt en del i Skansens satsning på att lyfta de nationella minoriteterna.

Nätverksträffar – Marinpedagogiska nätverket

Nätverket för vattenpedagogik är en grupp där BSSC ingått sedan starten 2019. Gruppen är en bra mötesplats och forum för andra som på något sätt arbetar med pedagogik kring vatten, både marint och limniskt. Nätverket delar tillvägagångssätt och erfarenheter sinsemellan. Årligen genomförs en gemensam konferens som bland annat Havsmiljöinstitutet står bakom. Utöver den gemensamma konferensen som för 2023 var digital genomförs årligen flertalet korta seminarieserier där BSSC varit med och presenterat Klimatportalen – Vårt varmare hav.

9. Medarbetare

Medarbetarna är Skansens viktigaste resurs. Engagerade och kunniga medarbetare är en förutsättning för att skapa ett långsiktigt och hållbart företag som har gästen i fokus.

Medelantalet anställda 2023 var 270 (254 år 2022, 204 år 2021).

Könsfördelningen var 181 kvinnor, 67 %, och 89 män, 33 % och såg ut enligt följande:

	Kvinnor	Män
Könsfördelning		
Styrelsen inkl Skansens vd	7	4
Ledningsgrupp inkl Skansens vd	5	4
Samtliga medarbetare	181	89

Tabell 9 visar könsfördelningen uppdelat per styrelse, ledningsgrupp och samtliga medarbetare för år 2023

Sjukfrånvaro	Arbetstid (h)	Sjukfrånvaro (h)	Sjukfrånvaro (%)	Korttids-sjukfrånvaro (dag 1-14) (%)	Långtids-sjukfrånvaro (dag 15-) (%)
Månadsavlönad	396 414	25 836	6,5 %	3,2 %	3,3 %
Timanställd	155 764	7 562	4,9 %	4,5 %	0,4 %
Samtlig personal	552 178	33 398	6,1 %	3,6 %	2,5 %

Tabell 10 visar sjukfrånvaron, uppdelat per korttids- och långtidssjukfrånvaro, för år 2023

10. Hållbarhetsarbete

Sedan 1891 har Skansen arbetat för att levandegöra och bevara upplevelser av natur och kultur. Detta vill Skansen arbeta med en lång tid framöver och tar därför ett långsiktigt ansvar.

Under 2021 startade en arbetsgrupp, på uppdrag av Skansens ledning, arbetet med en omfattande hållbarhetsplan. Hållbarhetsplanen genomsyrades av Skansens ambition att vara en drivkraft för hållbar utveckling och bidra till uppfyllandet av FN:s globala hållbarhetsmål, Agenda 2030. Hållbarhetsplanen består även 2023 av ett par fokusområden som har en direkt koppling till 14 av de globala målen, vilka presenteras nedan.

Fokusområden:

- 1. Bevara och tillgängliggöra kulturarv**
Ambition: Skansen visar hur historia kan bidra till lösningar för ett hållbart samhälle.
- 2. Artbevarandearbete**
Ambition: Skansen bidrar till artbevarandet genom att utbilda, informera och hålla reservpopulationer samt genom aktiva bevarandeprojekt.
- 3. Arbete med lantraser och kulturväxter**
Ambition: Skansen arbetar aktivt med bevarande av lantraser och kulturväxter.
- 4. Pedagogiskt arbete**
Ambition: Skansen är Sveriges största klassrum för information om viktiga samhällsfrågor.
- 5. Globala partnerskap och samarbeten**
Ambition: Skansen bedriver samarbeten på nationell-, lokal- och internationell nivå som bidrar till en hållbar verksamhet.
- 6. Hållbar matservering**
Ambition: Skansen erbjuder, tillsammans med interna partners, möjligheten för gäster att välja hållbara matalternativ.
- 7. Miljösäkra evenemang**
Ambition: Skansen erbjuder hållbara och miljösäkra evenemang.
- 8. Avfallshantering**
Ambition: Skansen har i samarbete med interna partners successivt minskat avfallet, ökat återvinningsgraden och effektiviserat avfallslogistiken.

9. Resursanvändning – förbrukning av energi & fossila bränslen

Ambition: Skansen fortsätter att minska och effektivisera resursförbrukningen.

10. Hållbar resursanvändning – förbrukning av vatten

Ambition: Skansen har minskat vattenförbrukningen genom effektiviseringar och samarbeten.

11. Inköp

Ambition: Skansen verkar för en hållbar konsumtion.

12. Hållbar arbetsgivare och gott medarbetarskap

Ambition: Skansen är en hållbar arbetsgivare med ett välfungerande arbetsmiljöarbete.

Under 2023 har ett par större arbeten gjorts inom hållbarhetsarbetet:

- De två sista oljepannorna har bytts ut, i Jakobsberg och på Stora Gungan.
- Det sista bensindrivna fordonet har avyttrats vilket nu innebär att Skansens fordonsflotta är helt fossilfri.
- Tre elcyklar med transportlåda har införskaffats för att, där gångbart, använda cykel som transportmedel på området i stället för bil.
- Byte till bergvärme i Elverket har påbörjats. Elverket var en av de tre byggnader som i förra årets energimätning visade sig vara storförbrukare av el. Nuvarande uppvärmning är luft/vattenvärmepump som är cirka 20 år gamla.
- Ett reningsverk ska ersätta mälervattnet vid säldammarna och denna metod har utretts och utvecklats under året. Bygget ska projekteras och därefter ska beslut tas. Detta för att Skansen avser att minska vattenförbrukningar genom effektiviseringar och samarbeten.
- Ett större toalettprojekt har färdigställts under året. I detta projekt har möjligheterna till snålspolande teknik och återanvändning av gråvatten, regnvatten och mälervatten tas i beaktande.

11. Gästutveckling

År 2023 hade Skansen totalt 1 411 709 gäster vilket motsvarade en ökning om cirka 4 % jämfört med föregående år. Gäst- och försäljningsstatistik har inhämtats från beslutsstödsystemet Insikt.

Fördelningen vuxna respektive barn

Diagrammet nedan visar fördelningen mellan vuxna, barn 4–15 år, barn 0–3 år samt skolbarn. Kategorin vuxna innefattar fria och betalande vuxna, pensionärer och studenter samt gäster med årskort och vänföreningskort. Barn 4–15 år innefattar de barn som löser entré och de som har fri entré. Inom kategorin barn 0–3 år återfinns de barn som har fri entré samt förskolebarn. Den sista kategorin, skolbarn, innefattar de skolbarn som besöker Skansen med sin klass, från förskoleklass till gymnasiet. Diagrammet visar att Skansen under året hade 68 % vuxna och 32 % barn, vilket liknar tidigare normalår.

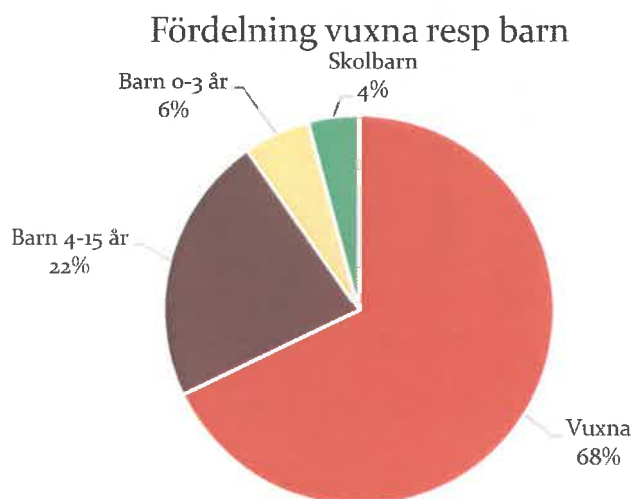

Diagram 7 visar fördelningen mellan vuxna, barn 4–15 år, barn 0–3 år samt skolbarn år 2023 (uttryckt i procent)

Skolklasser

Under året hade föränmälda skolklasser inklusive fritids fri entré till Skansen och en reducerad entré under perioden maj till september. Den reducerade entrén var 20 kronor per elev och medföljande lärare hade fortsatt fri entré. Likt tidigare år hade förskola, SFI och särskola fri entré och behövde inte föränmäla sitt besök. I år besökte cirka 59 100 skolbarn Skansen (55 600 år 2022, 20 200 år 2021) vilket är en liten ökning jämfört med föregående år. Det är glädjande att se att skolklasserna återigen besöker Skansen efter pandemin och att nivåerna närmar sig ett normalår. Nedan ges en översikt av antalet skolbarn månadsvis under åren 2021–2023. Notera att SFI-elever (som är vuxenstuderande) och förskolebarn inte registreras som skolbarn och återfinns således inte i diagrammet nedan.

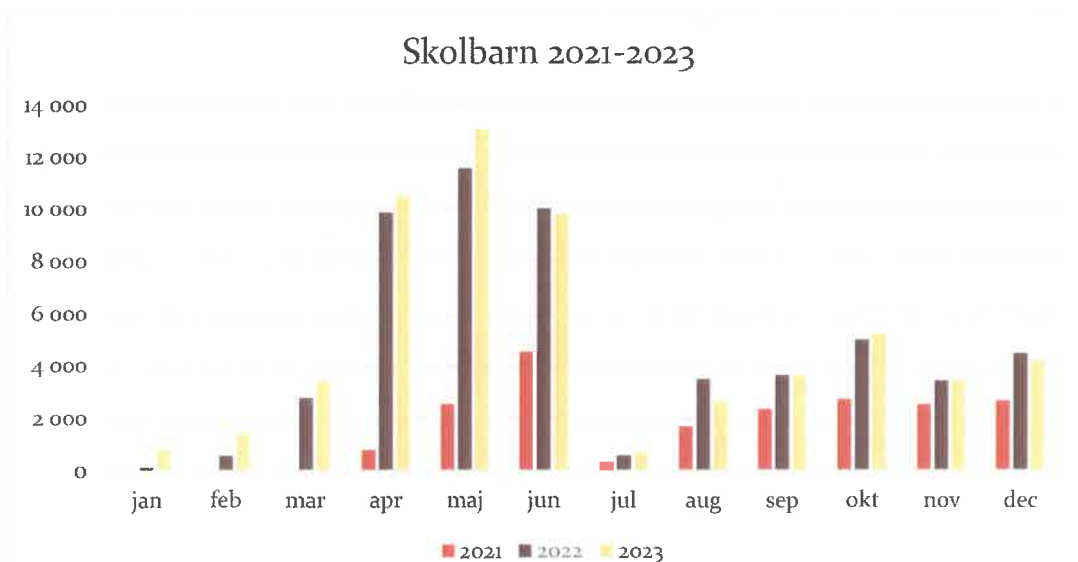

Diagram 8 visar antal skolbarn månadsvis för åren 2021–2023 (uttryckt i antal). SFI-elever och förskolebarn är exkluderade

Stockholm 13 februari 2024

Maria Groop Russel

Anna Kinberg Batra